A°. 1848. N°. 143.

ROTTERDAMSCHE COURANT.

Saturdag den 18 November.

Bij deze Courant behoort een Bijvoegsel.

VERSLAG
VAN DEN
RAAD DER TIJDELIJKE MINISTERS
AAN
Z. M. DEN KONING.

SIRE,

Nadat het groote werk der Grondwetsherziening was ten einde gebragt, behaagde het Uwe Majesteit het tijdelijk Ministerie met de gewigtvolle taak te belasten de grondslagen aan te wijzen, welke door vereenvoudiging onzer staatsinstellingen, tot besparing van uitgaven, dat is tot bezuiniging, leiden kunnen, en alzoo voor te bereiden de uitvoering van het programma, dat, met voorkennis van Uwe Majesteit, op den 13 mei dezes jaars aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal werd voorgelegd.

Gewigtig voorzeker was deze aan ons opgelegde taak, want, moesten wij met het oog op de geldmiddelen van den Staat het stelsel van bezuiniging ten uiterste trachten door te voeren, wij mogten dit echter niet met overschrijding der grenzen, door het staatsbelang aangewezen; wij moesten die bezuiniging met dat belang in overeenstemming trachten te brengen.

Wij hebben dan al dadelijk, Sire, ons tot een naauwgezet onderzoek begeven van al de hoofdstukken der staatsbegrooting, al de instellingen daarin voorkomende met ernst overwogen, behoudens hetgene onmisbaar scheen, vereenvoudigd wat ons daarvoor vatbaar voorkwam, weggelaten wat kon worden gemist, en nu, aan het einde van dat onderzoek genaderd, nemen wij eerbiedig de vrijheid Uwe Majesteit met de slotsom onzer overwegingen bekend te maken.

Vooraf moeten wij opmerken, dat al de bezuinigingen, welke wij bedoelen, niet op eens zullen kunnen worden verkregen: ze moeten toch het gevolg van vereenvoudigingen worden. Die vereenvoudigingen zullen gedeeltelijk spoedig kunnen worden ingevoerd, maar gedeeltelijk ook het gevolg moeten worden van wettelijke regeling; in beide gevallen zullen zich niet al de voordeelige gevolgen onmiddellijk doen gevoelen, maar toch zich allengskens meer en meer ontwikkelen en openbaren.

Wij hebben, gelijk gezegd is, bij dit onderzoek gevolgd den leiddraad, door de staatsbegrooting aan de hand gegeven, en hebben ons voorgesteld, dezelfde orde bij dit verslag in acht te nemen, na echter een hoogst belangrijk punt op den voorgrond geplaatst en afzonderlijk behandeld te hebben, namelijk de vraag betreffende het getal en den omvang der ministeriële departementen.

De vraag heeft zich al dadelijk voorgedaan, of al de negen departementen van algemeen bestuur behooren te blijven bestaan, en zóó te bestaan, als zij thans zijn ingerigt, en meer bepaald, of de beide departementen der Eeredienstеn al dan niet zullen in stand gehouden worden?

Wij hebben met den meesten ernst deze vraag overwogen, en het was niet dan na rijp overleg dat wij tot het resultaat zijn gekomen, die vraag bevestigend te beantwoorden.

Een getal van negen ministers moge in een klein Rijk overdreven schijnen, het zal toch wel niet te ontkennen zijn, dat vele werkzaamheden niet zijn afhankelijk van de meerdere of mindere uitgestrektheid, en dat verschillende departementen schier hetzelfde te verrigten hebben, ofschoon ook de grenzen des Rijks minder uitgestrekt zijn.

De suppressie van het Ministerie van Justitie is meermalen ter sprake gebragt, maar ons minder doelmatig voorgekomen, en in de tegenwoordige omstandigheden geenszins aan te raden. Wij meenen Uwe Majesteit te mogen wijzen, behalve op het belang eener goede politie, waarvan de Minister van Justitie het hoofd is, op de menigvuldige werkzaamheden, door het hoofd van dat departement te verrigten. Het zal toch noodig zijn de geheele organisatie der regterlijke magt te herzien, en te gelijker tijd de wetboeken van burgerlijke regtsvordering en van strafvordering, terwijl ook het wetboek van strafregt nog moet daargesteld worden, om niet te gewagen van het zoo belangrijk en veel omvattend beheer der gevangenissen, en van zoo vele te ontwerpen wetten, noodzakelijke uitvloeisels der gewijzigde Grondwet, terwijl het voor het Ministerie bijna onmisbaar mag worden geacht, ten allen tijde eenen regtsgeleerde *ex professo* in zijn midden te bezitten.

Meer bepaaldelijk is overwogen, de al of niet noodzakelijkheid van het behoud der twee ministerien voor de Eeredienstеn, maar ook ten aanzien dezer departementen durven wij Uwe Majesteit de suppressie niet aan te raden. De veelvuldige werkzaamheden daaraan verbonden, en welke niet zelden te gering worden geacht, zouden dan bij andere departementen gevoegd behooren te worden; beiden te vereenigen, of ze te zamen bij een en hetzelfde departement te voegen, achten wij in het belang der rust in den Staat en der zoo wenschelijke verdraagzaamheid tusschen de belijders der onderscheidene godsdienstige gezindheden onmogelijk; dit toch zoude grootelijks opwekken den naijver en het mistrouwen van de leden van dat kerkgenootschap dat zich in het hoofd van het departement niet vond vertegenwoordigd, en worden deze departementen bij twee anderen gevoegd, dan ontstaat de moeijelijkheid dat U. M., uit hoofde dezer zelfde consideratien, bijna gebonden zoude zijn, telkens aan het hoofd van het eene departement eenen Roomsch-Katholijken, aan het hoofd van het andere eenen Protestantschen Minister te plaatsen. Verder doet zich de vraag voor, bij welke departementen zouden de Eeredienstеn alzoo te voegen zijn, en het antwoord zoude wel niet anders kunnen worden dan, bij Justitie en bij Binnenlandsche Zaken; maar dit laatste departement is, gelijk het U. M. volledig bekend zal zijn, met zoo vele en zoo velerhande werkzaamheden belast, dat het eerder zoude zijn aan te raden daarvan iets af te nemen, dan wel dien omvang nog te vergrooten. Voorts, en dit is eene niet weinig afdoende reden voor het behoud, er zoude door deze opheffing weinig worden bezuinigd. Het ambtelijk personeel dezer beide departementen is zoo gering, dat er weinig te verminderen zoude zijn, en dat schier alleen zouden zijn uit te winnen de tractementen van twee Ministers, ad *f* 8,000 ieder, alzoo *f* 16,000, maar deze som zou toch moeten verminderd worden met de bezoldiging van twee directeuren, aan het hoofd van ieder der alsdan gesupprimeerde ministeriele departementen te plaatsen, welke ambtenaren minstens de helft der belooning zouden moeten genieten; en voor deze geringe besparing zoude men: 1°, den Raad van Ministers van twee leden berooven, iets dat niet is aan te raden, vooral niet in een oogenblik waarin het parlementaire veld voor de Ministers hier te Lande zoo aanmerkelijk zal worden uitgebreid door meer talrijke, meer levendige en meer beweegbare Kamers, door de openbaarheid vooral der beraadslagingen der Eerste Kamer, en door de veelvuldige te vervaardigen en te verdedigen wetten, welke de onvermijdelijke uitvloeisels van de herziening der Grondwet zijn zullen; 2°, het Ministerie van Binnenlandsche Zaken zoodanig met werk overladen, dat, of de openbare belangen daarbij schade zouden lijden, of wel dat men, na korten tijd, genoodzaakt zoude zijn een nieuw departement op te rigten, hetwelk dan welligt tot vermeerdering van uitgaven strekken zoude, en 3°, het godsdienstige gevoel van velen in den Lande schokken, de verdeeldheid, in plaats van de staatkundige verbroedering tusschen twee gezindheden aankweeken, daardoor vele der vruchten verliezen welke de herziening der Grondwet, ook ten aanzien der godsdienstige verdraagzaamheid, schijnt te beloven.

Om alle bovenstaande redenen is de Raad van Ministers eenparig van oordeel Uwe Majesteit te moeten adviseren tot het behoud der inrigting van de onderscheidene departementen, op den bestaanden voet.

Alsnu overgaande tot de behandeling der onderscheidene hoofdstukken van de staatsbegrooting, beginnen wij dit ons verslag met het IIde, omdat het Iste hoofdstuk, sommen bevattende bij de Grondwet geregeld, niet valt in de termen van dit onderzoek.

HOOFDSTUK II.

Hooge Collegien van Staat en het Kabinet des Konings.

Bij de behandeling der thans gewijzigde Grondwet, is het voortdurend bestaan van den Raad van State ernstig ter sprake gekomen, en vereenvoudiging van de inrigting van dat staatsligchaam is als het ware de eenige voorwaarde van zijn behoud geworden, gelijk dan ook door de Regering zoodanige vereenvoudiging aan de Staten-Generaal in enkelen en dubbelen getale is toegezegd geworden. Het is dan ook onze volkomene overtuiging, dat de Raad van State met minder personeel zeer goed zal kunnen voldoen aan de verwachtingen, welke zijne instandhouding deden aanraden, en wij nemen alzoo de vrijheid Uwe Majesteit voor te stellen, dat collegie in te rigten als volgt: een vice-president ad *f* 8000, zes leden ad *f* 5000 ieder, *f* 30,000, een secretaris *f* 3500, een referendaris *f* 2000, een commies *f* 1350, een klerk *f* 870, twee boden (kamerbewaarder en bode) *f* 1500 en aan schrijfloonen *f* 130, te zamen *f* 47,350.

De tegenwoordige inrigting op de staatsbegrooting uitgetrokken ter somma van *f* 86,112, zoude hierop eene besparing te verkrijgen zijn van *f* 38,762.

In de orde van behandeling volgt de Algemeene Rekenkamer. Wij gelooven, Sire, dat, zonder dat de contrôle en het toezigt van dit zoo nuttig en noodzakelijk ligchaam zoude behoeven te verminderen, het getal der leden op vijf, in plaats van op zeven, zoude kunnen worden bepaald, nadat de wet, den werkkring der Rekenkamer regelende, zal zijn tot stand gebragt; de vermindering van twee leden zal eene besparing van *f* 8000 ten gevolge hebben.

Op dit hoofdstuk blijft thans alleen nog ter vermelding over de Kanselarij der beide Orden. Ofschoon de kosten dezer instelling wel niet zoo aanzienlijk zijn te noemen, zoo zouden wij nogtans van oordeel zijn dat ze geheel konden worden gemist, bijaldien U. M. mogt goedvinden deze instelling als op zich zelf staand collegie te supprimeren, en te voegen bij het departement van Buitenlandsche Zaken, ten gevolge waarvan de Minister van dat departement tevens de functien van Kanselier der beide orden zoude waarnemen; dit zoude eene besparing aanbrengen van *f* 5850.

Op dit IIde hoofdstuk nemen wij alzoo de vrijheid U. M. voor te stellen goed te keuren de navolgende bezuinigingen, als: ten aanzien van den Raad van State *f* 38,762, de Algemeene Rekenkamer *f* 8,000 en de Kanselarij der beide Orden *f* 5850, te zamen *f* 52,712.

HOOFDSTUK III. *Buitenlandsche Zaken.*

Op de begrooting van het departement van Buitenlandsche Zaken komen twee posten voor, welke steeds de bijzondere aandacht getrokken hebben bij de beoordeeling dier begrooting, te weten: de bezoldigingen van de gezantschappen en die der consulaten, welke te zamen meer dan 2/3 der bedoelde begrooting bedragen.

Bij het onderzoek der uitgaven van het departement van Buitenlandsche Zaken, zal men zich voor het tegenwoordige bepalen tot de beide evengemelde posten, als zijnde de eenige welke vóór alsnog stof tot vereenvoudiging en bezuiniging aanbieden.

Wat de kosten der gezantschappen betreft, voor welke eene som van *f* 301,610 voor 1849 op de begrooting staat uitgetrokken, zoo moet worden opgemerkt, dat die som niet besteed wordt om noodeloze vertooning buitenslands te maken, maar voor de Nederlandsche belangen, welke onwedersprekelijk bevorderd worden door eene goede verstandhouding en het onderhouden van vriendschapsbetrekkingen met andere volken, en ook door het dadelijk voorstaan en de handhaving der regten van Nederlanders in den vreemde, en wijders, dat de gezanten belast zijn met aanzienlijke bureau-kosten en inwoning en tafel te verleenen aan hunne secretarissen.

Hoezeer bekwaamheid, meer dan rang, aan den diplomatieken ambtenaar altijd en overal eenen belangrijken en duurzamen invloed verzekeren zal, valt het niet te ontkennen dat de rang, welke men aan zijne zending verbindt, altijd een betrekkelijk vereischte is, betrekkelijk vooral tot het minder of meer hooge standpunt der Mogendheid tot welke hij gezonden wordt, en het is niet dien hoofde raadzaam, dat er missien van den 2den rang blijven bestaan bij de grootere Mogendheden, te weten: Engeland, Frankrijk, Oostenrijk, Pruissen en Rusland, zoo lang geene staatkundige of andere omstandigheden eene afwijking daarvan noodzakelijk mogten maken. Ook vermeent men, dat de meer bijzondere betrekkingen waarin Nederland staat met België, en vooral het belang in het behoud eener goede nabuurschap, ten gevolge waarvan er zich steeds menigvuldige werkzaamheden, en niet zelden moeijelijke aangelegenheden voordoen, het noodig maken dat ook aldaar onze belangen door een minister van den 2den rang, of gezant, worden behartigd; terwijl, immers voor het tegenwoordige, een gezant bij den Duitschen Rijksbestuurder onvermijdelijk te achten is.

Wat den voet van betaling dier gezantschappen betreft, zoo is het, in aanmerking nemende de dringende noodzakelijkheid der inkrimping van de staatsuitgaven, voorgekomen, dat de tractementen der hieronder genoemde gezanten eene vermindering zouden kunnen ondergaan, te weten, dat van de gezanten: in Belgie van *f* 1000, in Engeland van *f* 4000, in Frankrijk van *f* 10,000, in Oostenrijk van *f* 7000, in Pruissen van *f* 7000 en in Rusland van *f* 1000.

Terwijl het daarentegen staatkundig te achten is, dat het tractement van den gezant te Frankfort, hetwelk slechts *f* 8000 bedraagt, vermeerderd wordt met *f* 2000.

Daar verder de Hoven van Baden en Wurtemberg, ten gevolge der staatkundige gebeurtenissen in Duitschland, hunne missien bij het Hof der Nederlanden hebben ingetrokken, zoo kunnen ook voegzaam de Nederlandsche ministers-residenten te Mannheim en te Stuttgart worden teruggeroepen.

Wat betreft de overige legatien, te weten: in Amerika, in Denemarken en Zweden en Noorwegen, in Hannover en bij de Hanzesteden, bij de Ottomannische Porte, te Rome en in Sardinië, in Spanje en Portugal: ofschoon het meerendeel der diplomatieke ambtenaren, door welke deze missien vervuld worden, geaccrediteerd zijn met den rang van gezanten, en anderen met dien van minister-resident, terwijl die in Amerika alleen den titel heeft van zaakgelastigde, zoo genieten zij echter geene hoogere bezoldiging, dan aan een zaakgelastigde zoude behooren toegelegd te worden, en er zoude dus niet alleen geen voordeel in gelegen zijn, wanneer men die gezanten en ministers-residenten wilde doen vervangen door zaakgelastigden, maar daaruit zoude werkelijk een nadeel ontstaan, dewijl de billijkheid toch zoude vorderen, dat aan die teruggeroepen ambtenaren een behoorlijk non-activiteits-tractement wierd toegelegd; weshalve het wel geene overweging zal verdienen, om in deze legatien eene verandering te brengen. Om die reden ook, acht men het tegenwoordig oogenblik niet geschikt voor eene weder-afscheiding der vroeger bijeengevoegde missien, hoe wenschelijk zulks overigens ook zijn zoude.

Alleen vermeent men, dat het tractement van den gezant te Rome op *f* 1000 minder zoude kunnen gesteld worden. Aan meerdere vermindering kan hier wel niet gedacht worden, wanneer men aanmerkt dat de gezant te Rome Nederland vertegenwoordigt bij de meeste Italiaansche Staten.

De besparingen, welke alzoo op de kosten der gezantschappen voor het tegenwoordige te verkrijgen zouden zijn, bepalen zich tot de volgende, door de intrekking der missien: in Baden *f* 8,000, Wurtemberg en Beijeren *f* 9,000, door vermindering der jaarwedden van de gezanten in België *f* 1,000, in Engeland *f* 4,000, in Frankrijk *f* 10,000, in Oostenrijk *f* 7,000, in Pruissen *f* 7,000, in Rusland *f* 1,000 en te Rome *f* 1,000, te zamen *f* 48,000; waarvan echter moet worden afgetrokken: vermeerdering van het tractement van den gezant te Frankfort *f* 2,000, en nonactiviteits-tractementen van de terug te roepen ministers-residenten te Mannheim en te Stuttgart, elk *f* 3,000, blijft *f* 40,000.

Wat nu aangaat de consulaten, waarvan de kosten, zoo als die over 1849 zijn uitgetrokken, vermeld zijn in de hierbij overgelegde opgave n.° 2, zoo zijn de kamers van koophandel uitgenoodigd hun gevoelen te doen kennen met opzigt der mindere of meerdere belangrijkheid voor den handel van de consulaten op de Barbarijsche kust en te Caraccas.

Terwijl men die berigten is wachtende, ten einde in overweging te nemen of die consulaten al dan niet zullen behooren te blijven bestaan, heeft men intusschen nagegaan welke besparingen, onafhankelijk van dat gevoelen, zouden kunnen verkregen worden. Men is van meening dat zou kunnen verminderd worden: het tractement van den consul-generaal te Rio-Janeiro, met *f* 1,000; dat van den consul-generaal te Caraccas, in geval het raadzaam wordt geoordeeld dat consulaat-generaal te behouden, met *f* 1,000; dat van den consul-generaal in Egypte, met *f* 1,000; de kosten van het consulaat-generaal te Smyrna, door vereenvoudiging van het personeel, met *f* 2,000; de kosten van het consulaat-generaal in Marocco en van het consulaat te Tunis, wanneer die ook zullen blijven

bestaan; door afschaffing der kleine geschenken, bekend onder den naam van spendatie-gelden, Marocco *f* 3,500 en Tunis *f* 2,500; (zullende de spendatie-gelden, aan den consul-generaal te Tripoli toegekend, kunnen worden gevoegd bij het tractement van dien consul, hetwelk daardoor zal gebragt worden op het matig bedrag van *f* 3,000); en dat voorts zal kunnen worden ingetrokken het tractement van den consul te Elseneur *f* 200, en dat van den consul te Teneriffe *f* 3,000, te zamen *f* 14,200; waarvan evenwel moet worden afgetrokken: nonactiviteits-tractement van den consul te Teneriffe *f* 1,500, en dat van de buiten dienst te stellen ambtenaren van het consulaat-generaal te Smyrna *f* 1,500, blijft *f* 11,200; besparingen op de gezantschappen *f* 40,000, idem op de consulaten *f* 11,200, te zamen *f* 51,200, welke som bijna een tiende gedeelte bedraagt der geheele begrooting van het departement; waarbij echter behoort te worden opgemerkt, dat het tractement van den consul-generaal te Londen, dat tot dusverre is gebragt ten laste der *f* 400,000 voor onvoorziene uitgaven, voor het vervolg op de begrooting van dit departement zal behooren voor te komen.

HOOFDSTUK IV. *Justitie.*

De kosten der regterlijke magt, zoo als die in 1838 is zamengesteld, bedragen de belangrijke som van *f* 1,132,100. Onder deze som is nog niet begrepen de militaire regtsbedeeling, noch de geregtskosten. Door deze som worden alleen gedekt de uitgaven voor den Hoogen Raad, de provinciale geregtshoven, de regtbanken en de kantongeregten. Uitzuiniging op deze belangrijke uitgaven is met geene mogelijkheid te verkrijgen, dan door eene verandering in het geheele *raderwerk* der regterlijke instellingen. Hier, gelijk elders, kan alleen door vereenvoudiging der *machinerie* eene aanzienlijke bezuiniging worden verkregen. Die bezuiniging is thans niet alleen wenschelijk, maar zij is eene noodzakelijkheid geworden. Ook dan, wanneer de tegenwoordige instellingen rijk waren geweest in groote uitkomsten, zoude men er nog op bedacht moeten zijn om op de eene of andere wijze de kosten derzelve te verminderen. Maar thans vooral, nu de ondervinding heeft geleerd, dat de nieuwe instellingen geenszins bevorderen de spoedige afdoening van strafzaken, en in het burgerlijke de kosten der regtsgedingen bijna, in vergelijking van vroeger tijd, zijn verdubbeld, is het pligt handen aan het werk te slaan, en zonder aanzien van personen zoodanige nieuwe instellingen te beramen, als voldoen aan de behoeften der maatschappij. Die behoeften zijn: in het lijfstraffelijke, eene spoedige afdoening van zaken, zoo digt mogelijk bij de plaats waar het misdrijf is gepleegd; in burgerlijke zaken, eene eenvoudige, weinig kostbare behandeling, behoudens een tweede onderzoek, ten einde de dwalingen, welke bij het eerste, óf door de twistende partijen, óf door den regter mogten zijn gepleegd, te doen herstellen.

De Grondwet laat de zamenstelling der regterlijke magt bijna geheel aan den wetgever over. Zij schrijft alleen gebiedend voor, dat er een Hooge Raad moet bestaan, welke, buiten de beoordeeling van eenige bepaalde regtsgedingen, bij de Grondwet zelve aangewezen, het toezigt moet hebben op den geregelden loop en de afdoening van regtsgedingen, op het nakomen der wetten bij alle regterlijke collegien, en welke Raad de handelingen, beschikkingen en vonnissen dier collegien kan vernietigen, volgens de bepalingen, daaromtrent door de wet te maken.

Al wat verder de zamenstelling der regterlijke magt aangaat, kan door de wet worden geregeld.

Thans heeft men onder den Hoogen Raad geplaatst drie graden van jurisdictie, hoven, regtbanken en kantongeregten. Geene merkelijke bezuiniging, noch voor den Staat, noch voor de twistende partijen, is denkbaar, dan door een dezer graden uit de regterlijke zamenstelling te ligten, en de andere zoodanig in verband te brengen, te herzien en te wijzigen, dat voldaan wordt aan de behoefte eener meer spoedige afdoening der strafzaken en eener min kostbare afdoening der burgerlijke regtsgedingen.

Deze uitkomsten zijn te verkrijgen door de suppressie der elf provinciale geregtshoven, de bijeenvoeging van sommige regtbanken en de uitbreiding van het territoriaal regtsgebied der overgeblevene en van het materieel regtsgebied der kantongeregten.

Tot eene proeve hiervan kan dienen de vaststelling der navolgende beginselen:

De kantonregters, om met den eersten trap te beginnen, zullen regt doen in alle personele burgerlijke actien, zonder hooger beroep, tot eene som van vijftig of honderd gulden, even als in alle possessoire actien.

Zij zullen voorts regt spreken ter eerster instantie, behoudens appel aan de regtbank waaronder zij ressorteren, over alle personele actien de som van vierhonderd gulden niet te boven gaande.

Zij spreken verder regt, onder adsumtie van den griffier, in alle strafzaken, waarop geene langere gevangenis dan van eene of twee maanden is gesteld, of waarin de boete niet meer dan uiterlijk twee-, drie- of vierhonderd gulden bedraagt. Van de gewijsden in strafzaken kan geen appel, maar alleen cassatie worden toegelaten. Het is inderdaad eene ongerijmdheid, dat thans in correctionele en politie-zaken appel en later nog beroep in cassatie van het vonnis in appel gewezen bestaan, terwijl in criminele zaken, wanneer het geldt eene onuitwischbare vlek, en zelfs het leven der beschuldigden, geen appel maar alleen cassatie wordt toegelaten. Er valt inderdaad niet te twisten over de al of niet wenschelijkheid van het appel in alle strafzaken. Het is onmogelijk hetzelve algemeen toe te staan; en daaruit volgt van zelf, dat het evenzeer bij geringere straffen als bij grootere moet gemist worden. De zekerheid voor den beschuldigde dient gevonden te worden in eene gunstige beslissing ten zijnen voordeele, zoodra er twijfel bestaat. Deze zekerheid kan gevonden worden, door hem in kleine misdrijven en overtredingen te geven *twee* regters, welke het ter veroordeeling eens moeten zijn; in grootere misdrijven *vier* regters, in de *grootste* misdaden *zes* regters, welke alleen bij meerderheid veroordeelen.

Alvorens van de kantongeregten af te stappen, moet nog worden opgemerkt: *vooreerst*, dat van de vonnissen, in het hoogste ressort gewezen, beroep in cassatie moet vallen; *ten andere*, dat het bestaande strafwetboek zoo moet worden gewijzigd of het toekomstige zoo ingerigt, dat de eerste gradatie van straf loopt tot eene of twee maanden gevangenis, en de boeten tot twee-, drie- of vierhonderd gulden, naar mate zulks raadzaam geoordeeld wordt.

Van de kantongeregten komen wij tot de regtbanken van eersten aanleg, wier materiële jurisdictie begint, waar die der kantonregters eindigt.

Zij zullen oordeelen: 1°, *ten civile* in eerste instantie over alle personele vorderingen boven de *f* 400; voorts over alle reële actien, behoudens appel aan den Hoogen Raad, en eindelijk over de appellen van de civile vonnissen der kantongeregten, behoudens beroep in cassatie; 2°, over alle mindere strafzaken, welke niet zijn van de competentie der kantongeregten, dat zijn: de zoogenaamde correctionnele delikten, en eindelijk 3°, over alle zware strafzaken, thans genaamd *misdaden.* Van alle gewijsden, welke niet aan appel subject zijn, valt beroep in cassatie.

Naar aanleiding der drie hierboven gemaakte onderscheidingen, oordeelen deze regtbanken met *drie*, *vier* of *zes* leden; met *drie* leden in alle burgerlijke zaken; met *vier* leden in alle kleine of correctionnele misdrijven; met *zes* leden in alle groote straf- of criminele zaken.

De Hooge Raad oordeelt ten civile over alle appellen der regtbanken in het Rijk, en voorts in cassatie, over alle andere vonnissen, het zij door de kantonregters in het hoogste ressort, het zij door de regtbanken in appel gewezen, zoo ook over alle veroordeelingen in strafzaken uitgesproken.

Vermits bij elk onderzoek in appel niet alleen het factum, maar ook het regtspunt beslist wordt, en van alle gewijsden, waarvan geen appel aan den Hoogen Raad is toegelaten, toch cassatie mogelijk is, wordt door de zamenstelling der regterlijke magt, zoo als die hier is opgegeven, voldaan aan de bepaling van art. 162 der Grondwet, en zoo veel zulks mogelijk is gewaakt voor eene zekere mate van vastheid in de jurisprudentie of gelijke toepassing der wet door het geheele Rijk.

Na deze algemeene beginselen voorop te hebben gezet, komt men van zelf tot het personeel, hetwelk dezelve in toepassing moet brengen. En dan vermeent men, behoudens wijziging en nadere toelichting, het volgende te kunnen vaststellen:

Dat in de bestaande kantongeregten geene verandering behoeft te komen, maar de griffiers eeniglijk behoeven te worden geroepen om met den kantonregter in strafzaken regt te spreken.

Geheel anders is het met de regtbanken. Deze, regt sprekende met *drie* leden in burgerlijke zaken, met *vier* leden in kleine strafzaken, en met *zes* leden in groote strafzaken, hebben daarbij nog behoefte aan minstens twee regters-commissarissen.

Zij verkrijgen een uitgestrekter regtsgebied en meerder aanzien.

Zij zullen uit grooter personeel dan thans moeten worden zamengesteld.

In groote trekken zal men daarvan ook hier eene schets geven.

In verreweg de meeste provincien zullen slechts twee dergelijke regtbanken (welke men liefst den naam gaf van *raden van justitie*, in overeenstemming met den titel van den *Hoogen Raad*), in de provincien Utrecht en Drenthe slechts eene dergelijke regtbank of *justitieraad* behoeven te bestaan.

Buiten Amsterdam en Rotterdam, waar gewis zulke justitieraden zullen gevestigd zijn, zal een personeel van *één president*, *één vice-president* en *acht leden*, met *drie suppléant-regters*, wel voldoende zijn om zamen te stellen: *vooreerst*, eene civiele regtbank van drie leden, zitting houdende driemalen 's weeks; *ten tweede*, eene correctionnele regtbank van vier leden, zitting houdende tweeof driemalen 's weeks, en *ten derde*, eene criminele regtbank van zes leden, zitting houdende eens per week; benevens *twee regters-commissarissen*, daar dezelfde leden die ten correctionnele zitten en ten civile, de criminele kamer kunnen uitmaken.

Wanneer men nu bij deze regtbanken voegt een officier of procureur des Konings en twee substituten of advocaten des Konings, zal het personeel voldoende zijn voor de behoeften.

Te Amsterdam, en misschien ook in Rotterdam, zullen welligt meer civile en correctionnele kamers worden vereischt, even als eene versterking van het Openbaar Ministerie en der regters-commissarissen.

De Hooge Raad zal ten gevolge van deze geheele inrigting ook eene andere huishoudelijke inrigting moeten ondergaan. Hij zal moeten zijn zamengesteld uit twee kamers voor burgerlijke regtszaken, tevens bestemd om te oordeelen over die zaken, welke ter eerster instantie aan de bijzondere jurisdictie van dien Raad zijn opgedragen. Het Hoog Geregtshof vóór 1838, dat twee burgerlijke kamers, zitting houdende twee of driemalen 's weeks, telde, heeft genoegzaam bewezen, dat deze voldoende zijn ter afdoening der burgerlijke zaken.

Voorts twee kamers van cassatie, tusschen welke verdeeld zijn alle criminele en andere cassatien.

Daar in appel tevens het factum en regtspunt moet worden uitgemaakt, zal het noodig zijn dat de Hooge Raad ten civile minstens met vijf leden regt spreke. Maar, daar in cassatie het alleen betreft de beslissing van een regtspunt en de Hooge Raad in cassatie het factum moet aannemen, zoo als dat in de vonnissen staat uitgedrukt, is het volstrekt onnoodig daartoe een groot aantal regters bijeen te roepen, maar is het misschien meer raadzaam, tot vestiging der jurisprudentie, dit aan weinigen op te dragen; en zal het voldoende zijn in de kamers van cassatie meer dan drie leden te roepen.

Wanneer op dezen voet de Hooge Raad wordt ingerigt, zal het personeel met niet meer dan drie leden en eenen advocaat-generaal behoeven te worden vermeerderd.

Alvorens de finantiële uitkomsten van deze inrigting op te sommen, dient hier te worden aangeteekend, dat, naast deze regterlijke instelling, eene aanmerkelijke vereenvoudiging in de regtspleging behoort te worden ingevoerd. Het is onmogelijk dit hier in alle deelen op te geven, maar eenige punten verdienen echter te worden vermeld.

1.° *ten civiele:*

De geheele regtspleging bij de kantonregters heeft plaats zonder de verpligte tusschenkomst van advocaten en procureurs.

Het appel zal, zoowel bij de regtbanken als bij den Hoogen Raad, summier moeten worden behandeld.

De cassatie van vonnissen in burgerlijke zaken moet blootelijk geschieden bij eene gedeponeerde conclusie ter griffie van den regter waar het vonnis is gewezen. De partij antwoordt daarop binnen eene maand, op dezelfde wijze. Het een en ander wordt blootelijk opgezonden ter beslissing aan den Hoogen Raad. Eene mondelinge voordragt bij den Hoogen Raad in cassatie kan niet geschieden, dan op het verlangen of de bewilliging van de kamer van cassatie.

In de burgerlijke regtspleging behoort de afscheiding van exceptien en van incidenten van de principale zaak bijna geheel te worden opgeheven, behoudens de verpligting van den regter om afzonderlijk op de exceptie of het incident en de principale zaak regt te doen.

Zij wier regtstheorie berust op de praktijk zullen moeten erkennen, dat deze bepaling eene aanmerkelijke bezuiniging voor de gedingvoerende partijen zal daarstellen.

2°, *ten correctionnele en criminele:*

De kantonregters regt sprekende in kleine strafzaken, hebben de getuigen bijna zonder kosten. Bezuiniging.

De correctionnele regtbanken raken ten deele meer verwijderd van de plaats van het delict. Bezwaar.

De criminele regtbanken, zijnde in den regel nog eens zoo groot in aantal als de tegenwoordige provinciale geregtshoven, naderen de plaats waar het misdrijf is gepleegd. Aanmerkelijke bezuiniging.

De voorloopige instructie in correctionnele en criminele zaken wordt ten deele verwijderd. Bezwaar.

Het benoemen van twee regters-commissarissen dient hoofdzakelijk, opdat een zich in loco delicti zal begeven. Deze zijne zending moet dit bezwaar verminderen, en zal strekken om meer algemeen de insrructie op de plaats van het delict zelve te doen geschieden en het geven van getuigenis den ingezetenen gemakkelijker te maken.

Ook bij de cassatien in strafzaken zal binnen tien dagen de veroordeelde of het Openbaar Ministerie de gronden van cassatie in eene conclusie ter griffie deponeren, waarop binnen andere tien dagen op gelijke wijze kan worden geantwoord, en moet in cassatie niet worden gepleit dan op verlangen of bewilliging van den Hoogen Raad.

De resultaten van dit geheele stelsel zullen zijn, *dat al de elf hoven* met toebehooren uit het raderwerk der regterlijke instellingen worden geligt.

Dat ten minste *dertien* arrondissements-regtbanken insgelijks zullen ophouden te bestaan.

Deze laatste suppressie zal echter, wanneer men in aanmerking neemt de uitgebreidheid, welke de nieuwe regtbanken of raden van justitie zullen verkrijgen, geene eigenlijke bezuiniging daarstellen, maar het is te verwachten, dat in die suppressie eene compensatie zal worden gevonden voor de meerdere kosten der raden van justitie.

Maar daarentegen mag men aannemen, dat, na aftrek van ongeveer *veertig a vijftigduizend gulden* (*f* 40,000 a *f* 50,000), voor de uitbreiding van den Hoogen Raad en onvoorziene uitgaven bij de raden van justitie, de som van *driemaal honderd zeven en zestigduizend acht honderd gulden* (*f* 367,800) thans uitgetrokken, voor de provinciale hoven, plus *tienduizend achthonderd gulden* (*f* 10,800) voor hunne deurwaarders zal zijn uitgespaard. Er wordt hier voorzigtigheidshalve gezwegen van nog een post van *f* 11,600 bureaukosten der geregtshoven, omdat deze som ter gemoetkoming der kantonregters en der justitieraden noodig kan zijn.

Voorts is het waarschijnlijk, dat de nieuwe instelling ook van gunstigen invloed op de justitiekosten zal zijn, en zelfs op de kosten der gevangenissen zal terugwerken.

In eene bezuiniging, die plaats heeft door vereenvoudiging, vindt men steeds voordeelige resultaten, waaraan zelfs bij het ontwerpen der vereenvoudiging niet was gedacht.

Intusschen mag hier niet worden verzwegen, dat, zoo men in den tegenwoordigen tijd bij het ontwerpen van een vereenvoudigd staatsbestuur niet op personen mag zien, maar men zich als het ware in de toekomst moet verplaatsen, van de andere zijde, de tegenwoordige Regering niet onbillijk mag zijn jegens hen, die zij vroeger tot regterlijke betrekkingen had geroepen.

Thans, nu er zich een nieuw tijdperk voor Nederland opent, nu de ingezetenen zullen geroepen worden om plaatselijk hunne bestuurders te kiezen en zich landelijk te doen vertegenwoordigen, zal meer en meer op vereenvoudiging worden aangedrongen, en zal die meer en meer moeten worden betracht, en moet een ieder doordrongen worden van de bewustheid, dat hij in zijne eigen krachten en in zijne eigen middelen bronnen van ontwikkeling moet zoeken, en dat het vooruitzigt om in openbare betrekkingen een middel van bestaan te vinden, zoo gering is geworden, dat niemand daarop meer met eenige zekerheid zal kunnen rekenen.

Thans mag en moet de Regering zich niet afvragen, welke uitkomsten zullen de nieuwe instellingen voor sommigen hebben, maar welke uitkomsten zullen zij hebben voor het algemeen?

Het is met dit denkbeeld voor oogen, dat men hier in het justitie-wezen wil afbreken en opbouwen.

Het is dit denkbeeld, waarvan de Regering in alle takken van bestuur moet doordrongen zijn.

Zij mag niet vragen, welk nadeel zullen eenige weinigen daardoor oogenblikkelijk ondervinden?

Maar zij moet zien op de toekomst, en zich afvragen, welke belangrijke verminderingen van uitgaven zullen er na maanden en jaren, uit dit vereenvoudigd stelsel voortvloeijen.

Het Land vergaat niet; het mag door geene Regering als door een vruchtgebruiker van het oogenblik, worden bestuurd.

Maar des echter behoort men billijk te zijn, en moet er gezorgd worden voor hen, die uit hunne betrekkingen worden gestooten, omdat het slechts eene tijdelijke opoffering voor den Staat is.

Het is daarom, dat de bezuiniging die hier in het justitiewezen met eene groote mate van zekerheid wordt geschat op *drie maal honderd en twintigduizend gulden* (*f* 320,000), en welke kan aangroeijen door verminderingen op de gevangenissen en op de geregtskosten tot misschien *een half millioen*, aanvankelijk het eerste jaar welligt slechts anderhalve ton gouds zal bedragen, indien men namelijk aan de uitvallende ambtenaren twee derden hunner bezoldiging toekent. Maar van maand tot maand, en van jaar tot jaar, zal die som toenemen, en zal telkens een geringer cijfer op de begrooting kunnen worden gebragt.

Er blijft hier nu nog over te gewagen van de *militaire regtspleging*, en eindelijk ten slotte van de *scherpregters*.

De militaire regtspleging in de corpsen is inderdaad zeer onkostbaar. Het Hoog Militair Geregtshof daarbij gerekend, beloopt het geheel bedrag *acht en zeventig-duizend driehonderd en dertig gulden* (*f* 78,330).

Tot nog toe is deze geheele regtspleging niet in verband gebragt met, noch onderworpen aan het toezigt van den Hoogen Raad. De Grondwet laat het regtsgebied over het krijgsvolk en de schutterijen aan de wet ter regeling over, maar des echter bepaalt art. 162, dat de Hooge Raad het toezigt heeft op het nakomen der wetten bij alle regterlijke collegien, en zal er dus noodwendig een nadrukkelijk onderzoek moeten worden ingesteld, op welke wijze deze geheele aangelegenheid op de minst kostbare wijze zal kunnen worden ingerigt.

Hier intusschen geldt het geene wijziging van hetgene is, maar de regeling eener geheel speciale regtsmagt, en zal het derhalve noodzakelijk zijn, om, alvorens eenige bepaalde voordragt te doen, den raad en de voorlichting in te roepen van mannen, die grondig en practisch met deze specialiteit bekend zijn.

Eindelijk moet er met een woord gewaagd worden van eenen post, voorkomende op het budget der Justitie, ten behoeve der *scherpregters*.

Nadat nu sedert acht maanden, zonder eenig nadeel voor de maatschappij, geene brandijzers en geeselroeden meer zijn gebruikt, en ook de toepassing der doodstraf al meer en meer zeldzaam wordt, zal deze post eene aanmerkelijke vermindering kunnen ondergaan.

De gevangenis, goed toegepast, zonder wreedheid, maar met gestrengheid, zal in verreweg de meeste gevallen het kwaad kunnen bedwingen.

Ook te dezen opzigte mag men niet onbillijk zijn, en zulks te minder omdat zij, die het beroep van scherpregter hebben uitgeoefend, in zoodanigen bijzonderen toestand zijn geplaatst, dat zij moeijelijker dan eenig ander een nieuw middel van bestaan kunnen vinden.

Intusschen zal, daar zij geene aanspraak op pensioen hebben, ook te hunnen opzigte eene wettelijke regeling moeten worden voorgedragen.

De slotsom van al deze beschouwingen is, dat, behalve de verpligting, welke op het hoofd van het Departement van Justitie berust, om bij elke gelegenheid zoo veel mogelijk zuinigheid te betrachten, en hetgeen op sommige posten der begrooting mogt kunnen overschieten, in de schatkist als toevallige bate te doen terugvloeijen, de bezuiniging door vereenvoudiging hier een uitvloeisel van nieuwe wetten zijn moet, en de Raad van Ministers meent alzoo Uwe Majesteit te moeten voorstellen, om den Minister van Justitie te autoriseren, om zich twee der zake kundige mannen tijdelijk te adsumeren, om op de beginselen, door hem vooruitgezet, en onder zijn toezigt, zoodanige wijzigingen in de bestaande wetten te ontwerpen, als tot de gewenschte vereenvoudigingen zullen noodzakelijk zijn, en om op gelijke wijze twee speciaal deskundigen te raadplegen, ten einde te beramen de wijze, waarop de regtsmagt en het regtswezen voor het krijgsvolk en de schutterijen zullen behooren te worden geregeld.

(*Het vervolg wordt in het Bijvoegsel gevonden.*)

LONDEN den 15 november.

Tot den 13 dezer was het getal der opgegevene cholera-gevallen te Londen en in de omstreken 321, dat der gestorvenen 170, en dat der herstelden 69; in de provincien dat der aangetasten 70, der gestorvenen 42, der herstelden 10; in Schotland dat der aangetasten 642, der gestorvenen 320, der herstelden 96. Gisteren zijn te Londen en omstreken 6 nieuwe gevallen aangegeven, en te Edinburg en Leith 19.

— *John Martin*, wegens deelneming aan de oproerigheden in Ierland veroordeeld, heeft vernietiging van zijn vonnis geëischt, wegens gebreken in de vormen. De uitspraak deswege wordt nog verwacht.

Het is gebleken dat al de vereischte bepalingen omtrent het opmaken van de lijst der gezworenen in het graafschap Dublin niet behoorlijk in acht zijn genomen, ten gevolge waarvan den Lord-Luitenant verzocht zal worden een spetiaal hof van herziening te benoemen.

Dertien der aangeklaagden wegens deelneming aan den aanval op de politie te Ballingarry zijn, onder borgtogt, uit de gevangenis te Newgate ontslagen.

Men is nu zoo goed als verzekerd dat *R. O'Gorman*, een der hoofdleiders van den opstand, reeds eenigen tijd geleden aan de waakzaamheid der politie ontsnapt is, en zich thans te Parijs bevindt.

PARIJS den 15 november.

Gisteren morgen kwamen in het Veld van Mars drie- a vierduizend werklieden bijeen, en begaven zich naar den Minister van Openbare Werken, om te verzoeken of zij deel mogten nemen aan de in het Veld van Mars te verrigten werkzaamheden. Hun werd geantwoord dat zij zich tot den Minister van Oorlog moesten wenden.

De Nationale Vergadering heeft den heer *Marrast* op nieuw tot haren voorzitter benoemd. Ook besloot zij tot de herstelling van de leerstoelen bij het Collegie van Frankrijk, welke eigendunkelijk door den Minister van Openbaar Onderwijs zijn gesupprimeerd.

KEULEN den 15 november.

Te Berlijn verkeerde men eergisteren en gisteren steeds in hevige spanning, maar het was daar tot gisteren nog tot geene dadelijkheden gekomen. De gevolgen van den staat van beleg drukten nog niet zwaar, want, ofschoon geene zamenscholing van twintig menschen plaats mogt hebben, kruisten groote volkshoopen door de stad en waren dikwijls eenige honderden op de hoeken der straten bijeen; de oproerigste geschriften werden openlijk op de straten verkocht en rondgedeeld, en de troepen betoonden zich zeer vriendschappelijk jegens de bevolking, op sommige punten moeten zij zelfs geweigerd hebben geweld te gebruiken.

De Nationale Vergadering kwam zondag avond en maandag morgen op nieuw in het schuttershuis bijeen. In de eerste dezer bijeenkomsten werd besloten, dat het Ministerie wederregtelijk had gehandeld, door Berlijn in staat van beleg te stellen; verder werden de Voorzitter en tweede Voorzitter gemagtigd, de Nationale Vergadering, wanneer men met geweld hare bijeenkomst in Berlijn belette, op eene andere plaats des Rijks bijeen te roepen; eindelijk werd de erkentelijkheid der Vergadering betuigd aan de bevolking van Berlijn, voor hare waardige, getrouwe en beslissende houding in deze dagen.

In de maandag morgen gehouden zitting werd mededeeling gedaan van het gedenkschrift van de gebeurtenissen der laatste dagen, door eene tot dat einde benoemde commissie opgesteld. In dat geschrift worden al de grieven opgesomd tegen den minister *von Brandenburg*.

Het gedenkschrift werd door de Vergadering goedgekeurd en met het volgend schrijven aan den Procureur van Staat toegezonden: „De heer Procureur van Staat ontvangt hierbij een door de Nationale Vergadering bij besluit goedgekeurd gedenkschrift, betreffende de aanvallen van hoogverraad van het ministerie *Brandenburg*, opdat hij zijn pligt doe. Dus besloten in de zitting der Nationale Vergadering van heden."

Eergisteren avond is het schuttershuis te Berlijn door de troepen bezet, om verdere zittingen der Vergadering aldaar te beletten; de vice-president *Plönnis* en twee secretarissen, die zich nog in de vergaderzaal bevonden, werden door de soldaten van daar verdreven. Gisteren kwam men daarop in het raadhuis bijeen, waar onderanderen werd besloten, dat, wanneer men weder van daar verdreven werd, de zittingen zouden worden verdaagd, tot dat de orde weder hersteld was. Reeds was de zitting gesloten, toen militairen de vergaderzaal binnentrokken en den Voorzitter en zijne vrienden noodzaakten te vertrekken. Weinige oogenblikken daarna, gisteren middag omstreeks vier ure, is de krijgswet afgekondigd.

De Pruissische Staats-Courant behelst een aantal bekendmakingen, allen gedagteekend 13 dezer. Bij eene dezer wordt de bevolking van Berlijn nogmaals gewaarschuwd geene zamenscholingen te vormen, daar de troepen voortaan van alle hunne wapenen gebruik zouden maken om het volk uiteen te drijven. Eene andere houdt in, dat de burgerweer, spoedig na de herstelling der rust, zal worden gereorganiseerd. Bij eene derde werd de tijd tot aflevering der wapenen verlengd tot dingsdag middag ten vijf ure. Verder wordt berigt welke dagbladen geschorst zijn, en dat geene biljetten of geschriften, behoudens eenige uitzonderingen, mogen worden aangeplakt, openbaar gemaakt of op eenige wijze verspreid.

Eén gerucht wil, dat in de nabijheid van Sanssouci op den Koning geschoten is. De kogel moet niet getroffen hebben, maar in de lantaren van het rijtuig gedrongen zijn.

— In de Frankforter Rijksvergadering werd gisteren met 239 tegen 189 stemmen besloten, een vertoog tot de Pruissische Regering te rigten, opdat zij de bevolene verlegging der Nationale Vergadering intrekke zoodra dusdanige maatregelen genomen zijn, welke toereikend schijnen, om de waardigheid en de vrijheid der beraadslagingen te Berlijn te verzekeren, en opdat de Pruissische Kroon zich zoo spoedig mogelijk door een Ministerie omgeve, hetwelk het vertrouwen des Lands bezit, en in staat is de bezorgdheid voor de reactionnaire handelingen en de benadeeling der vrijheden des Volks te doen ophouden. — Ook kwam de teregtstelling van *Blum* te Weenen ter sprake; de heer *Simon*, uit Trier, verlangde dat het Rijksministerie de noodige maatregelen nam om de moordenaars van dien volksvertegenwoordiger te straffen; de Minister van Justitie berigtte daarop, dat reeds twee gevolmagtigden naar Weenen waren afgereisd, om daarvan rekenschap te vorderen.

— Volgens eene telegrafische depêche, den 11 dezer uit Olmutz te Weenen ontvangen, had de Keizer den Rijksdag tot den 20 dezer verdaagd.

Eduard Pueszler von Sternau en *Eduard Jelovicki* hebben, wegens deelneming aan den gewapenden opstand te Weenen en wederstand tegen de Keizerlijke troepen, hetzelfde lot ondergaan als *Blum*; de eerste werd den 11 dezer, de tweede den 10den doodgeschoten. Aan *Julius Fröbel* is genade van de doodstraf geschonken. Den 10 en 11 dezer werden nog 20 a 30 doodvonnissen voltrokken.

Het teregtstellen van *Messenhauser* heeft zich niet bevestigd; hij is tot twintig jaren vestingstraf veroordeeld.

De teregtstelling van *Blum* heeft op vele plaatsen groote gisting te weeg gebragt; zulks was vooral te Leipzig, de plaats zijner woning, het geval.

'sGRAVENHAGE den 16 november.

Men zegt dat de tegenwoordige Kamers der Staten-Generaal tegen de helft van december weder bijeen zullen komen, en dat de Zitting der nieuwe Kamers tegen de helft van januarij 1849 geopend zal worden.

— Uit het vroeger vermelde drietal van predikanten is heden door den breeden Kerkeraad der Nederduitsch-Hervormde gemeente alhier beroepen ds. *C. E. van Koetsveld*, predikant te Schoonhoven.

ROTTERDAM den 17 november.

Men verneemt dat bij de Sub-Commissie voor de Aziatische cholera alhier ter stede de volgende opgaven zijn gedaan:

			Getal lijders.	Overleden.	Hersteld.
Tot	14 november	......	633	339	122
Op	15 „	bijgekomen	24	18	18
„	16 „	„	26	7	10
		Totaal	683	364	150

Wij vernemen dat, behalve aan het Gasthuis en Armenhuis, ook nog in het Koepeltje achter het voormalig Gemeenlandshuis van Schieland, voortdurend eene draagmand met de noodige manschappen gereed staat, om tot vervoer naar het Gasthuis van de zieken, door de cholera aangetast, te worden gebruikt.

— Men meldt ons, dat heden binnen de gemeente Bleiswijk eene zamenkomst is gehouden van kiesgeregtigden uit het onder-kiesdistrict, hoofdplaats Hillegersberg, van het 11de kiesdistrict in de provincie Zuid-Holland, onder het bestuur van de heeren *P. Keyzer* Pz., als voorzitter, *J. J. Verhoeff*, als tweede voorzitter, en mr. *F. J. Tollens*, als secretaris. In deze vergadering, welke door 77 kiezers werd bijgewoond, en waarin de meest gewenschte orde heerschte, zijn tot kandidaten verkozen:

Voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal, de heeren mr. *K. A. Poortman* met 59, en *S. Rijnbende* met 15 stemmen, en voor de Eerste Kamer, de heer mr. *P. Loopuyt* met 73, Z. K. H. prins *Frederik* der Nederlanden met 58, de heeren *M. A. F. H. Hoffman* met 10, *A. van Rijckevorsel* Hz. met 3, mr. *G. W. Verwey-Méjan* met 1, mr. *S. H. Anemaet* met 1, *S. Rijnbende* met 1, en mr. *L. C. Luzac* met 1 stemmen.

Drie der aanwezige kiezers hebben zich van het uitbrengen hunner stem onthouden.

— Naar wij vernemen, zegt de *Schiedamsche Courant*, is bij de Hervormde gemeente te Delfshaven tot herder en leeraar beroepen de wel eerw. zeer gel. heer *Vinke*, predikant te Noordeloos.

— Sedert woensdag morgen 9 ure tot heden morgen 9 ure zijn in het cholera-ziekenhuis te Dordrecht opgenomen 4 personen; totaal tot heden 46 ingekomen, 23 overleden, 2 geen cholera en 21 onder behandeling, welke grootendeels als hersteld kunnen beschouwd worden. Van den 23 october tot en met den 15 dezer zijn aldaar in het geheel 131 personen aangetast, waarvan 60 overleden, 19 hersteld en alzoo nog 52 onder behandeling gebleven zijn.

In het cholera-gasthuis te Amsterdam zijn van gisteren tot heden ingekomen geene zieken, overleden 1, hersteld geene, in behandeling gebleven 4; bedragende het totaal der ingekomen zieken 86.

Te Groningen zijn eergisteren aangegeven 6 cholerazieken, hersteld 13 en overleden 6; totaal 192 zieken, 54 hersteld en 96 overleden.

— In de gisteren door de Nederl. Handel-Maatschappij te Amsterdam gehouden veiling van 37,598 kranjangs en kanassers en 15 vaten Java-suiker is alles verkocht, en zijn de prijzen geloopen van *f* 20½ tot *f* 34.

— Bij de commissie ter verschaffing van werk en verdiensten aan den behoeftigen ambachtsman te Delft is met dankzegging van het bestuur der liedertafel *Amphion* ontvangen de som van *f* 237. 25, wegens opbrengst van het den 11 dezer gegeven concert.

— De Duitsche dagbladen en brieven zijn heden avond laat eerst aangekomen. Te Berlijn zijn den 14 dezer nog nadere bekendmakingen, met den staat van beleg in verband staande, en tot de ontwapening der burgerweer, het aanvallen van militairen en het aangeven van vreemdelingen betrekkelijk, uitgevaardigd. Met talrijke handteekeningen voorziene adressen, tegen de maatregelen der Regering, werden in grooten getale aan de dagbladen te Keulen en andere plaatsen ter opneming aangeboden.

Van ROTTERDAM uitgeklaard *Woltemade*, F. Guyt, n. Batavia.

Volgens ontvangen berigt, is het schip *Curaçao*, kapit. R. S. Pinksterboer, den 12 dezer van Sunderland naar de Kaap-Verdische eilanden en Suriname gestevend.

HELLEVOETSLUIS den 16 dezer. Gisteren na den middag arriveerden uit zee *Nelson*, J. Welsh, van Londen, als bijlegger; *Hoop en Verwachting*, K. K. de Boer, van Newcastle, en stoomden in zee *Giraffe*, R. Stranack, en *City of Rotterdam*, J. Boxer, n. Londen. Heden morgen arriveerden *de Taag*, T. van der Borden, v. Bilbao; *Gazelle*, W. Johns, van Bristol; *Adonis* (st.), W. H. Smith, en *Ocean* (st.), J. C. Hast, van Londen, en *Jonge Hendrik*, G. K. Mulder, van Newcastle; de wind W. Z. W.

HELLEVOETSLUIS den 17 dezer. Heden morgen arriveerden *Juffer Garrelts*, J. J. Koerts, en *Ida Reina*, T. A. Breeland, v. Liverpool; *Louise Marie*, J. Bregeon, van Duinkerken, en *Border Queen* (st.), T. Duncanson, van Leith; de wind N. W.

ZEILKLAAR te HELLEVOETSLUIS *Jonge Jan*, G. T. Bus, naar Batavia; *Mathilda en Louisa*, W. Blaakhert, n. Buenos-Ayres; *Gouverneur van der Eb*, J. van der Eb, naar St. George d'Elmina; *Leentje*, R. J. Stomp, naar Londen; *Audacious*, J. Cracknell, naar Ipswich; *Telemachus*, F. Payne, naar Hull, en *Agnes*, R. Greenfield, naar Leith, alle zeven van Rotterdam; — *Jantina*, H. J. de Boer, v. Schiedam n. Londen, en *de Oceaan*, G. van Duffelen, v. Vlaardingen naar Valparaiso.

BRIELLE den 17 dezer. Gisteren na posttijd stoomde in zee *Norfolk*, G. Oliver, naar Yarmouth. Heden voor posttijd en te Maassluis niets gepasseerd; de wind alhier N. W. en aldaar W.

TEXEL den 16 dezer. De wind W. N. W. Heden binnengekomen *Allison*, J. Robson, van Bahia; C. Kaspersma, P. J. de Jong, D. Arkley, W. Storey en *Lion* (st.) van Londen; *Koning Willem II* (st.), W. van Duin en J. C. van der Veer, alle drie v. Hull; O. G. Bakker van Dundee en J. Wilson van Sunderland. Heden uitgestoomd *Ranger* en gisteren *Magnet*, beiden naar Londen.

VLIE den 14 dezer. De wind N. tot N. N. W. Binnengekomen niets; gisteren twee koffen, de namen onbekend. De schepen, vroeger gemeld, zijn die der kapiteins B. A. Visser v. Newcastle, A. J. Onnes v. Memel, H. J. Blaak v. Nordstrand en J. L. Dokter v. Hamburg. — Gisteren morgen is op de gronden van Terschelling, dwars aan het dorp Midsland, gestrand het Hanoversch kofschip *Antina*, kapitein T. H. Hagens, met tarwe van Emden n. Grangemouth; het volk heeft zich met de sloep gered en is op gemeld dorp aangekomen.

ZOLTKAMP den 13 dezer. Gisteren binnengekomen H. B. van der Werff van Llanelly. Uitgezeild H. R. Giezen en J. Drewes n. Newhaven.

VLISSINGEN den 16 dezer. Ter reede gekomen J. H. Jacobsen van Odessa, A. Seeuwen aan Londen, A. H. Bekkering van Riga, J. Buyst van Bergen en P. Pieper van Hamburg; voor deze stad H. Meuldijk v. Newcastle. Uitgezeild E. H. Dik n Hamburg en G. R. Kars naar Bremen, beiden van Antwerpen. — Heden van Antwerpen vertrokken *Jena*, van Renterghem, naar Vera-Cruz.

AANGEKOMEN: te Livorno den 4 dezer *het Vertrouwen*, U. E. Pott, van Amsterdam; te Bremerhaven 12 H. R. Post v. Newcastle; te Bergen 30 october H. L. Draijer van Plymouth; te Swinemunde 6 dezer J. Steffens van Rotterdam en 9 H. H. Naatje v. Amsterdam; te Pillau 7 O. A. Hoff van Delfzijl; te Bolderaa 2 H. G. Smit van Groningen en 4 C. C. von Cammenga van Schiedam; te Kroonstad 6 K. K. de Haan en J. H. Oorburg van Amsterdam (zeilklaar W. F. Pronk en T. M. Jaski naar Amsterdam).

VERTROKKEN: v. Genua den 8 dezer *Aurora*, P. G. Lesstuyver, naar Marseille; van Hamburg 11 W. Niessen naar Groningen, J. Hulsen, D. L. Knoop en 12 G. J. Ploeg, alle drie naar Amsterdam; — van Bolderaa 3 *Vrouw Johanna*, J. D. Flik, *Jezelina*, R. R. Legger, en *Goede Verwachting*, B. J. Scherpbier, alle drie naar Elseneur om order.

ELSENEUR den 11 dezer. Aangaande het schip *Rebecca*, kapitein Z. J. Prins, van Rotterdam naar Stettin, op Anholt gestrand, wordt gemeld, dat het weg zou zijn; van de lading was een gedeelte nat geborgen.

Uittreksel uit de Lloydslijst van den 14 *november:*

Te Londen den 13 dezer aangekomen *Rotterdam*, Vis, v. Rotterdam, 14 *Jonge Antje*, Croese, en *Visscherij*, Schoonhoven, van Workum, in lading gelegd *Onderneming*, Goosens, n. Amsterdam; te Newhaven 11 *Ouse*, Banks, te Portsmouth 13 *Jonge Jan*, Rentes, en te Plymouth dien dag *Scheepsbouwlust*, Leversteyn, alle drie van Rotterdam; — te Liverpool 13 *Johanna Maria*, de Grooth, *Onrust*, Huisman, en *Johanna*, van der Baan, van Dublin; te Hartlepool 11 *Anje*, Klein, van Woodbridge; te Hull 12 *Mina*, de Jong, van Amsterdam; te Harwich 11 *Margaretha*, de Winter, van Londen n. de Oost Zee; — te Livorno 4 *Pauline*, van der Grient, van Amsterdam; — te Konstantinopel 26 october *Gloria*, Enegren, van Berdianska, en uitgeklaard naar het Kanaal; van Ibraïl 21 dito vertrokken *Orline*, Maas, en vele Oostenrijksche schepen, allen naar het Kanaal om order; — van New York 18 *Charlotte Reed*, Gray, n. Batavia (*zijnde abusief als aangekomen opgegeven*).

De stoom-schroefschoener *Levantine*, kapitein A. Pitcairn, van Rotterdam naar Liverpool, is den 12 dezer met schade aan de machinerie te Plymouth binnengeloopen.

Het schip *Eliza*, kapit. P. H. de Boer, van Rotterdam n. Liverpool, te St. Michael's mount binnen, heeft den 10 dezer de reis voortgezet.

DEAL den 14 dezer. Aangekomen *Laurens Koster*, D. R. Kleve, en *Margaretha Ida*, D. H. Kramer, beiden van Rotterdam n. Batavia. De laatste heeft de reis voortgezet; de eerste is hier moeten binnenloopen uit hoofde van ziekte onder de bemanning en de troepen.

Uittreksel uit de Lloydslijst van den 15 *november:*

Te Londen den 15 dezer aangekomen *Johanna*, Kwint, en *Isabella Harley*, Harley, van Groningen; te Rye 12 *Mary Ann*, Foster, en te Newhaven 14 *Provider*, Wilcocks, beiden van Rotterdam; bij Plymouth dien dag *Aspatria*, Ridley, van St. Domingo naar Antwerpen; te Penzance 13 *Petronella*, van den Kerkhove, v. Gent n. Liverpool; — van Falmouth 13 vertrokken *Mersey*, Ryan, (v. Bahia) n. Antwerpen (*en niet den 10den, zoo als vroeger gemeld*); — van Liverpool 12 *Johannes Linthorst*, Klunder, en 14 *Hendrika*, Plukker, beiden naar Rotterdam, in lading *Johanna*, van der Baan, naar Rotterdam en Amsterdam; — van Glasgow 14 vertrokken *Glasgow*, Henderson, n. Rotterdam; te Hull 15 aangekomen *Geertruida Johanna*, Scholtens, van Amsterdam, en 14 *Pauline*, de Boer, van Rotterdam; te North-

shields 13 *Polka*, Taylor, mede v. Rotterdam; — te Mobile 28 october *Adrian*, Scott, van Boston, om eene lading voor Antwerpen in te nemen; te New-York 26 *Talisman*, Horstman, van Antwerpen, uitgeklaard 25 *Maria Anna*, van der Wal, n. Amsterdam; te Charleston 19 *Tremont*, Taylor, naar Rotterdam, en 25 *Edwin*, Wales (van Havanna), n. Antwerpen; te Boston 24 *Pico*, Leckie, n. Rotterdam; — te Havre 2 aangekomen *Ceres*, van der Haak, v. Rotterdam, 3 *Zuiderzee*, de Jong, v. Harlingen, 8 *Camilla*, Kleinwort, 11 *Gustave Adolphe*, Arends, 12 *President*, Woller, en 13 *Quenten Metsijs*, Michaelsen, alle vier van Antwerpen, en 21 *Maracaïbo*, Conter, van Rotterdam, afgezeild *Horacio* en *Liverpool* naar het Kanaal om order.

De schepen *Jantina Frouwina*, kapit. J. E. Scherpbier, n. Newcastle, *Cygnet*, D. Martin, en *John*, J. Scotland, beiden naar Glasgow en alle drie van Rotterdam, zijn den 14 dezer wegens tegenwind in de baai van Bridlington binnengeloopen.

YARMOUTH-NORFOLK den 14 dezer. Het Nederlandsch schip *Maatschappij* is masteloos in deze haven binnengeloopen.

Het schip *Glasgow*, kapit. Hamber, van Havanna naar Cowes om order, is den 23 october lek, met verlies van rondhout enz., te Bermuda binnengeloopen; hebbende tusschen den 13den en den 14den op Kaap Hatteras een storm doorstaan.

IN LADING LIGGENDE SCHEPEN.

Te Rotterdam:

BATAVIA, mede voor Passagiers, waartoe hetzelve bijzonder is ingerigt, het nieuw gebouwd en gekoperd Nederlandsch Barkschip *Eersteling*, kapit. *D. O. van der Wal*, voerende eenen bekwamen Scheeps-Doctor. Adres ten kantoren van *Kuyper, van Dam en Smeer* en *Hudig en Blokhuyzen*.

BATAVIA en **SOERABAIJA**, mede voor Passagiers, het gekoperd snelzeilend Nederlandsch Barkschip *Mercator*, kapitein *E. T. Brouwer*. Adres ten kantore van *Kuyper, van Dam en Smeer*.

KONINGSBERGEN, het Nederl. Kofschip *Agina Uindina*, kapit. *G. S. Brouwer*. Adres bij *Kuyper, van Dam en Smeer*.

LIVERPOOL, het Engelsch Barkschip *Wild Irish Girl*, kapit. *E. B. Graham*, om den 21 dezer te vertrekken. Adres ten kantore van *Kuyper, van Dam en Smeer*.

Zierikzee.

BATAVIA, mede voor Passagiers, waartoe hetzelve bijzonder is ingerigt, het nieuw gebouwd en gekoperd Nederlandsch Barkschip *Schouwen*, kap. *R. A. Tange*, voerende eenen bekwamen Scheepsdoctor, om tegen 20 November te vertrekken. Adres ten kantoren van *Kuyper, van Dam en Smeer* en *Hudig en Blokhuyzen*, te Rotterdam.

BEURS- EN MARKTBERIGTEN.

AMSTERDAM *den 17 November.* Nederlanden, Werk. Schuld, $2\frac{1}{2}$ pc., $45\frac{3}{8}$ a $45\frac{7}{16}$, gebl. $\frac{7}{16}$; id., 3 pc., $53\frac{3}{4}$ a 54, gebl. 54; id., 4 pc., $69\frac{7}{8}$ a $70\frac{3}{16}$, gebl. $70\frac{1}{8}$; Aand. Arnh. Spoorw., $4\frac{1}{2}$ pc., $75\frac{1}{4}$. België, Cert. bij *Rothschild*, $2\frac{1}{2}$ pc., $36\frac{5}{8}$ a $36\frac{3}{4}$, gebl. $\frac{3}{4}$. Rusland, bij *Hope en Co.*, 5 pc., $98\frac{3}{4}$; id. 1828 en 1829, 5 pc., 98; Negot. 1831 a 1833, 5 pc., $88\frac{1}{4}$; id. bij *Stieglitz*, 4 pc., $77\frac{1}{4}$. Spanje, bij *Ardoin*, £ 510, 5 pc., $8\frac{15}{16}$; id. Coupons $5\frac{9}{16}$; Nieuwe 3 pc., $24\frac{3}{8}$; Binnenl., 3 pc., $17\frac{7}{16}$ a $17\frac{9}{16}$, gebl. $17\frac{9}{16}$. Portugal, te Londen, 3 pc., $22\frac{3}{8}$; idem, 4 pc., $23\frac{13}{16}$. Oostenrijk, Metaliek, 5 pc., 66 a $66\frac{1}{8}$, gebl. $66\frac{1}{8}$; id., $2\frac{1}{2}$ pc., $34\frac{1}{2}$ a $35\frac{1}{4}$, gebl. 35. Peru, te Londen, 6 pc., $21\frac{3}{4}$ a 22, gebl. $21\frac{3}{4}$; Coupons *f* $1\frac{3}{4}$ a $1\frac{13}{16}$.

5 ure. Ned. Werkel. Schuld, $2\frac{1}{2}$ pc., $45\frac{7}{16}$ a $\frac{1}{2}$. Spanje bij *Adoin*, £ 510, 9; dito Binnenl., 3 pc., $17\frac{9}{16}$. Oostenrijk, Metaliek, $2\frac{1}{2}$ pc., $35\frac{1}{8}$.

AMSTERDAM *den 17 November.* Hamburg 2 maanden *f* $34\frac{7}{8}$, zigt *f* 35; Londen 2 maanden *f* 11. 95, zigt *f* 12; Lissabon en Porto 5 maanden *f* $41\frac{3}{8}$; Petersburg 2 m. *f* 183 pap.; Disconto 5 pc.

ROTTERDAM *den 17 November.* Nederlanden, Werk. Schuld, $2\frac{1}{2}$ pc., 45 l. k., $45\frac{1}{16}$ h. k., $45\frac{1}{16}$ gebl. k; idem, 4 pc., $69\frac{3}{4}$ l. k., $69\frac{13}{16}$ h. k., $69\frac{13}{16}$ gebl. k. België, bij *Rothschild*, $2\frac{1}{2}$ pc., $36\frac{11}{16}$. Spanje, Coupons *Ardoin*, Nieuwe, $5\frac{3}{8}$. Oostenrijk, Metaliek, $2\frac{1}{2}$ pc., $34\frac{3}{8}$. Peru, Coupons *f* $1\frac{7}{8}$ l. k., *f* $1\frac{29}{32}$ h. k.

ROTTERDAM *den 16 November.* Parijs 2 maanden *f* 56, kort *f* $56\frac{3}{8}$; Bordeaux 2 maand. *f* $55\frac{1}{4}$, kort *f* $55\frac{1}{2}$; Frankfort 6 weken *f* $93\frac{1}{2}$.

Den 17den. Londen 2 maanden *f* 11. 95, kort *f* 12. $01\frac{1}{4}$; Hamburg 2 maanden *f* $34\frac{7}{8}$, kort *f* 35.

AMSTERDAM *den 17 November.* TARWE is heden weder slechts bij gerijven tot vorige prijzen aan Cons. verkocht, als: 128 ℔ bonte Pools *f* 327, *f* 328; 120 ℔ ger. O. dito *f* 275; 120 ℔ N. Vries. *f* 180; 132 ℔ Cubanca *f* 268. — In ROGGE ging mede tot vorige prijzen zeer weinig om; verkocht: 123, 125 ℔ Gelders. *f* 150, *f* 154; 118 ℔ Petersb. *f* 137. — GERST in één doen: 114 ℔ Deens. *f* 155; 98 ℔ N. Old. Zomer *f* 108. — HAVER zonder handel. — BOEKWEIT prijshoudend: 118 ℔ Gelders. *f* 150. — KOOLZAAD: Ooster. £ 52; Holst. £ $55\frac{1}{2}$; op 9 Vat, dadelijk £ 61. — LIJNZAAD één doen, met meer handel: 107, 108 ℔ Koningsbergsch *f* 220; 114 ℔ Memelsch *f* 260; 112, 113 ℔ Libausch *f* 235. — RAAPOLIE: op 6 w. *f* 38; Vlieg. *f* 37 a *f* $36\frac{3}{4}$: in Mei eerstk. *f* 36 a $\frac{1}{4}$; Sept. *f* $35\frac{3}{4}$; Dec. *f* 36, *f* $35\frac{3}{4}$, *f* 36. — LIJNOLIE: op 6 w. *f* $28\frac{1}{4}$; Vlieg. *f* $27\frac{1}{2}$. — HENNEPOLIE: op 6 w. *f* $35\frac{1}{2}$. — RAAPKOEKEN *f* 60 *f* 64. — LIJNKOEKEN *f* 8 a *f* 10.

SCHIEDAM *den 16 November.* Jenever, het Nederl. Vat, zonder fust, *f* 17. 50; Amst. proef, idem idem, *f* 18. 75. Zonder de belasting.

Den 17den waren de prijzen als boven.

KENNISGEVING.

BURGEMEESTER en WETHOUDERS der Stad *ROTTERDAM*,

Gehoord het verzoek van vele Vleeschhouwers, Huurders van Banken in de Groote Stads Vleeschhal;

Gelet op Art. 2 en 3 van het Reglement op de Vleeschhallen en de Penshal,

Geven bij deze aan de Ingezetenen kennis, dat de groote Stads Vleeschhal van heden af tot *den 1sten Maart aanstaande*, op de vijf eerste werkdagen der week, zal worden gesloten des avonds ten *vijf* ure; blijvende het uur van sluiting op Saturdag avond als vroeger bepaald.

Rotterdam den 18 *November* 1848.

Burgemeester en Wethouders voornoemd,
J. F. HOFFMAN.
Ter ordonnantie van dezelve,
STORM VAN 'S GRAVESANDE.

*** Het beroep van het Nederlandsch, Israëlitisch Armbestuur alhier, op de liefdadigheid zijner geachte Stadgenooten, in het Verslag, houdende het beheer van het Israëlitische Oude Lieden- en Zieken-Gesticht, over de dienst der drie laatstverloopene jaren, heeft, dank zij hunner belangstelling, weder eene uitkomst opgeleverd die aan het doel beantwoordt, en den Ondergeteekenden de schatting der dankbaarheid oplegt. Het Armbestuur rekent het zich tot pligt dezelve, door deze, aan alle Menschenvrienden te brengen, die de gemelde Inrigting van Weldadigheid weder met Giften, in ééns of met vaste jaarlijksche bijdragen, hebben gelieven te ondersteunen, en wenscht hun den zegen des Hemels tot loon hunner mededeelzaamheid toe.

Het Ned. Isr. Armbestuur voornoemd,
E. EZECHIELS, *Vz.*
J. L. HEIJERMANS, *Sec.*

Heden beviel van eene welgeschapen DOCHTER ELISABETH RUEB, geliefde Echtgenoot van

Rotterdam
den 19 *November* 1848. ADRIAN CARP.

Eenige kennisgeving.

Heden overleed onze dierbare Vader en Behuwdvader, de Heer DIRK HENDRIK HILMAN, in den ouderdom van bijna 63 jaren; eene ongesteldheid van weinige uren maakte een einde aan zijn voor ons zoo dierbaar leven.

Rotterdam Uit aller naam,
den 11 *November* J. C. FRANCINO.
1848. M. H. HILMAN.

Heden overleed, aan verval van krachten, in den gezegenden ouderdom van ruim 81 jaren, mijn waardige Man, de Heer WILLEM HUYSER, diep betreurd door mij, mijne Kinderen en Behuwdkinderen. Dankbaar aan God, voor het groote voorregt dat ons hierin te beurt viel, hopen wij Hem eerbiedig te zwijgen.

Soetermeer K. STOLK,
den 13 *November* 1848. Wed. WILLEM HUYSER.

Heden ontsliep zacht, in den ouderdom van ruim 67 jaren, na eene ongesteldheid van eenige dagen, tot bittere droefheid van mij, en van mijne Kinderen, Behuwd- en Kleinkinderen, mijne hartelijk geliefde Echtgenoot, EVERDINA MARGARETHA VAN ROSSUM, na eene gelukkige echtverbindtenis van bijna 42 jaren.

Rotterdam
den 15 *November* 1848. J. POMPE.

Heden overleed, tot mijne diepe droefheid, mijne geliefde jongste Dochter, CLASINA, in den jeugdigen leeftijd van circa 20 jaren.

Rotterdam Wed. G. VAN VEEN,
den 15 *November* 1848. geb. STIKKERS.

Heden overleed, tot onze bittere droefheid, aan eene kortstondige ziekte, onze geliefde Moeder en Behuwdmoeder, Vrouwe MARIA PETRONELLA ROCHUSSEN, Weduwe den Heer Mr. F. B. s'JACOB.

Amsterdam Uit aller naam,
den 15 *November* 1848. M. H. S' JACOB.

Heden overleed, ten mijnen huize, mijne hartelijk geliefde, eenig overgeblevene Zuster, AGATHA LINNING, Huisvrouw van W. H. VAN DEN PAUVERT, nalatende een Kind, te jong om zijn verlies te beseffen.

Rotterdam
den 16 *November* 1848. A. A. LINNING.

Heden overleed, tot onze diepe droefheid, onze waarde Vader, J. LEMS, in den ouderdom van 61 jaren.

Schiedam Uit aller naam,
den 16 *November* 1848. J. LEMS.

Heden overleed, tot diepe droefheid van mij en mijne Betrekkingen, mijn waarde Echtgenoot, GOVERT GRADUS DE COCK, in den ouderdom van ruim 32 jaren, mij nalatende twee nog jeugdige Kinderen.

Rotterdam G. M. SWINKELS,
den 16 *November* 1848. Wed. G. G. DE COCK.

De Affaire zal door de Weduwe op denzelfden voet worden voortgezet.

*** KONINKLIJKE ZUID-HOLLANDSCHE SCHOUWBURG,

onder directie van den Heer ***A. Peters.***

Saturdag den 18 November 1848: **DE SCHOTSCHE LANDJONKER AAN HET HOF VAN *KAREL II*,** Blijspel in vijf bedrijven, naar het Fransch van *Alexander Dumas* (nooit op eenig Hollandsch Tooneel vertoond). Gevolgd door: **FROSINE**, of *de laatst Aangekomene*, Blijspel met Zang, in één bedrijf, naar het Fransch; waarin door M.w *Sablairolles* ZES onderscheiden karakters zullen vervuld en eene Aria van *Conconne* zal gezongen worden.

Aanvang ten **zes** ure.

*** NIEUWE SALON DES VARIÉTÉS,

Zaal *Concordia*, Kruiskade.

Op **Maandag** den 20 November 1848: **DE HEER *LUSTIG*,** of *de Deurwaarder Liedjesdichter*, Blijspel met Zang, in twee bedrijven, door *J. H. Grave.* Na hetzelve: **DE LOTELING,** vrolijke Vaudeville in één bedrijf, door *W. Greeven.* — Entree 75 *Cents.*

Aanvang ten ***half acht ure.***

SCHOUWBURG-LOCAAL MERCURIUS.

De Ondergeteekende en het ten zijnen huize werkzaam Tooneelgezelschap achten het zich ten pligt, hunne **Wekelijksche Tooneelvoorstellingen** bij provisie ***te staken,*** daar de droevige tijdsomstandigheden niet toelaten vermakelijkheden van dien aard voort te doen gaan. Hij biedt zijn **KOFFIJHUIS** tevens in de gunst zijner geëerde Begunstigers aan.

A. NOBEL, *Koffijhuishouder*
in het Locaal genaamd MERCURIUS, *Bagijnenstraat.*

*** STOOMBOOTVAART OP SCHOTLAND, voor Passagiers en Goederen.

Naar **LEITH**, het Stoom-Schroefschip ***BORDER QUEEN***, Kapitein ***Thomas Duncanson.***

Adres ten Kantore van *GEORGE LEVINGSTON* en van *J. A. HOUWENS.*

*** STOOMPAKETVAART

TUSSCHEN

ROTTERDAM en HAVRE.

De Stoompaket **HAMBOURG**, Kapitein ***Maressal,*** vertrekt van hier **Woensdag** den 22 dezer, des morgens. Adres ten Kantore van *SMITH & Co.*, Boompjes, wijk 1, n.° 187.

*** **Tweede Vergadering** van **Kiesgeregtigden** der IXde en Xde Districten van de Provincie **Zuid-Holland** (beide de Hoofd-Districten **Rotterdam**), ten gevolge der oproeping dato 9 November laatstl., op ***Saturdag den 18 November 1848,*** des middags te 12 ure, op de Oude Bovenzaal van het Gebouw *DEN DOELE* (ingang Vestzijde), door Heeren Commissarissen der Societeit *Harmonie* daartoe welwillend afgestaan.

AART VEDER.

*** **Deelhebbers** in de **Maassluissche Haring-Reederij** worden genoodigd om te komen op Woensdag den 22 November 1848, des middags ten 12 ure, op het Raadhuis te Maassluis, ten einde aan te hooren en op te nemen de Finale **REKENING** en **VERANTWOORDING**, welke alsdan door Directeuren zullen worden gedaan; deze, na de goedkeuring, wegens hunne gestie te dechargeren en daardoor hen in staat te stellen de UITDEELING te doen van het aanwezig Slot, volgens Artikel 17 der Acte van Overeenkomst.

*** Aangekomen **Puike *Bilbao* KASTANJES,** ***Malaga* CITROENEN, TROS-ROZIJNEN, VIJGEN** en andere **Uitlandsche VRUCHTEN**, als mede te bekomen **Puike *Chinesche Geconfijte* GEMBER,** in Halve Potjes, tot civiele prijzen, bij

HENDRIK VAN DER VIJVER, *Westnieuwland.*

*** VERLOREN.

een niet groote ***Newfoundlandsche* HOND,** zijnde eene Teef, met Witte Borst en Witte Pluim aan de Staart. Die dezelve te regt brengt bij den Omroeper aan het Huur- en Verhuurkantoor, in het Hang, wijk 4, n.° 6, zal **Vijftig Guldens** tot belooning ontvangen.

F. J. W. KLOOSTERMAN.

*** Bij Vonnis der Arrondissements-Regtbank te Rotterdam, van den 25 September 1848, in debet geregistreerd, en bij Exploit van den Deurwaarder JAN ALBER[illegible] BRAAKMAN, van den 13 October 1848, behoorlijk [illegible]teekend, is, op de vordering van **HENDRIK MENGE[illegible] CULVERHOUSE**, wonende aldaar in de Westewagenstraat, wijk 5, n.° 560, admissie gehad hebbende om te deze *kosteloos* te procederen, uitgesproken de **Ontbindin[g]** van het **Huwelijk**, den 20 Julij 1842, te Rotterdam tusschen hem en zijne Huisvrouw **MARIA VAN RAV[illegible] STEYN**, wonende aldaar in de Zandstraat, wijk 5, n.° 4[illegible] voltrokken.

Voor Extract conform,
F. RUYCHAVER, *Procureur.*

*** De Ondergeteekende verwittigt bij deze, dat zijn **MAGAZIJN** wederom ruim voorzien is van alle soorten van **HAARDEN en KAGCHELS**, en dat bij hem *UIT DE HAND TE KOOP* is een extra Fijne Insteken[illegible] ***SPIEGELHAARD*** (laatst model).

F. J. P. TROUSSELOT,
geoctrooijeerd voor verbeterde Brandkasten en Kist[illegible]
Westewagenstraat te Rotterdam.

*** HOEDEN- EN PETTEN-FABRIEK.

B. VAN RAALTE Az.,

HOOGSTRAAT, HET VIERDE HUIS VAN DE VLASMARKT,

heeft heden ontvangen eene Partij extra Fijne en Elega[illegible] **GRIJZE JONGENS-HOEDJES;** als mede is hij z[illegible] ruim voorzien van Nieuw moderne **WINTER-PETT[illegible]** en **MUTSJES**, en daar de voorraad van de **Grij[ze] Hoedjes** zeer groot is, zal hij dezelve in het Gr[oot] en Klein **Goedkoop** verkoopen.

*** Men vraagt een

HULP-ONDERWIJZE[R]

bekend met de Fransche taal. Adres H. L. DE B[illegible] Hang, wijk 4, n.° 11.

*** *UIT DE HAND TE KOOP* een goed ond[er]houden **HUIS**, ingerigt tot ***Logement,*** op e[en] goeden Stand, in de **Pottenbakkersteeg**, bij [de] Boompjes, wijk 1, n.° 168. Adres bij den Mr. Timm[er]man *P. HOOYKAAS*, op de Nieuwehaven, alhier.

*** ***Uit de hand te Koop*** eene extra Goede en Fra[illegible]

PIANINO EN EENE ENGELSCHE PIANO

voor welker **deugd** wordt ingestaan. Adres bij C[illegible] *KELLENBACH*, Horlogiemaker, in den O[illegible] te Rotterdam.

*** PUBLIEKE VERKOOPING, op Maandag 20 November 1848, des voormiddags ten 10½ ure, in het Logement *de Zon*, aan den Steiger te Rotterdam: van

circa 34 Lasten LIJNZAAD,

minder en meerder door Zeewater beschadigd van Koningsbergen alhier aangebragt per de *Fenneg[illegible]* Kapitein *H. H. Duit;* thans liggende in Ligters. Na[dere] informatien te bekomen ten Kantore van *JAN V[AN] WAGENINGE & ZOON* en *SCHADEE &* C[o.]

*** OPENBARE VERKOOPING.

BURGEMEESTER en WETHOUDERS der St[ad] *ROTTERDAM*, als daartoe behoorlijk door den E[del] Achtbaren Raad dier Stad geautoriseerd, zijn voornemens om ten overstaan van den Notaris CAZAUX, aldaar residerende, op Donderdag den 7 December 1848, [des] voormiddags ten 10 ure, in het Huis der Notarissen aan de Gelderschekade te Rotterdam, in het open[baar] te doen veilen, en op Donderdag den 21 derzelfde maand ter zelfder ure en plaatse, te doen afslaan, om aan hoogstbiedenden of eerstmijnenden finaal te wor[den] verkocht:

Vijf en veertig ERVEN, op den onbebouwden grond vóór het Eerste Nieuwewerk, aan de rivier de Maas, even buiten de Wester Nieuwe-Hoofdpoort der stad, in de gemeente van Rotterdam, tusschen den ingang de Leuvehaven en den Veerdam op Katendrecht. Z[ijnde] deze **Erven** bijzonder gunstig gelegen tot den Aanbouw van nieuwe Woonhuizen, Pakhuizen, enz., en overigens naauwkeurig aangewezen op de Kaart van het Ter[rein] van stadswege vervaardigd en bereids sedert eenigen [tijd] verkrijgbaar gesteld.

De gemelde **Erven** zijn thans Kadastraal opge[meten] en op de Kadastrale Stukken gebragt, onder zoodanige Nommers en onder zoodanige Inhoudsgrootte als [de] Biljetten uitvoerig vermeld.

De verkoop zal plaats hebben onder deze hoofd[voor]waarde:

Dat ieder Kooper op zijn gekocht Erf een G[ebouw] zal moeten bouwen, waarvan de Gevel de geheele breedte van het Erf zal moeten beslaan; zullende evenwel, wanneer de Eigenaar van een Perceel aan de waterzijde, dat is langs de Maas of langs de Veerhaven gelegen, [tevens] eigenaar is van een of twee onmiddellijk daarachter gelegen percelen, uitkomende aan de geprojecteerde [straat] tusschen de blokken A en B, of aan die, welke tusschen de te verkoopen percelen en de thans aan het Nieuwe Werk bestaande panden zal komen, vrijstaan, om op zoodanig achterperceel of percelen *niet* te bouwen, maar die geheel tot een Tuin aan te leggen.

Nadere informatien zijn intusschen te bekomen aan [de] respective Kantoren van *al de Notarissen te Rotterdam residerende*, alwaar, veertien dagen vóór de veiling, [voor] haar geheel ter lezing zullen liggen de Conditien, [op] welke de verkoop zal plaats hebben, waarvan gedurende denzelfden tijd, tegen betaling van 25 *Cents*, afdrukken verkrijgbaar zullen zijn ten Kantore van voornoemden Notaris CAZAUX, aan het Westnieuwland te Rotterdam.

Zullende voorts op Maandag, Dingsdag en Woensdag vóór de veiling, van des voormiddags ten 10 tot des namiddags ten 2 ure, op de plaats zelve, waar de Perceelen reeds door genommerde paaltjes zijn aangeduid, van Stadswege aan diegenen, die zulks mogten verlangen, nadere aanwijzing van een en ander worden gedaan.

Te Rotterdam, bij JAN ARRENBERG & Co.

BIJVOEGSEL, behoorende tot de *Rotterdamsche Courant* van Saturdag den 18 November 1848, nº 143.

(*Het begin van dit Stuk wordt in de Courant gevonden.*)

HOOFDSTUK V. *Binnenlandsche Zaken.*

Het binnenlandsch bestuur kan geene aanzienlijke vermindering ondergaan. De Grondwet handhaaft provincien en gemeenten, en beider besturen. Later zal moeten worden overwogen, of het getal der provincien zal kunnen worden verminderd; voor het oogenblik valt daaraan niet te denken. Het Departement van Binnenlandsche Zaken is er nu reeds op bedacht geweest, de provinciale autoriteiten aan te schrijven, om de gemeentebesturen, door vereeniging van gemeenten, te verminderen en daarvan plannen te ontwerpen. De wetgever zal daarover hebben te beslissen, en de uitkomsten daarvan zullen slechts geringen invloed kunnen uitoefenen op de begrooting van het Rijk.

In hetgeen thans bestaat zijn niettemin door vereenvoudiging eenige bezuinigingen aan te brengen. Het volgende wordt daartoe naar aanleiding der begrooting voor de jaren 1848 en 1849 vastgesteld, eerbiedig aan de beoordeeling van Uwe Majesteit onderworpen.

Iste *afdeeling.*

1.° De post van opperhoutvester kan worden afgeschaft, en die titel, met een gedeelte der bemoeijingen daaraan verbonden, opgedragen worden aan den Minister van Justitie. Daardoor wordt bespaard het tractement van den opperhoutvester *f* 4,000.

2.° De beide raden-adviseurs kunnen worden gepensionneerd, de een dadelijk, de ander na verloop van weinig tijds; besparing *f* 10,000.

3.° Op het personeel der ambtenaren van het Ministerie is nu reeds uitgespaard hetgene minder wordt uitgegeven dan op de begrooting is uitgetrokken *f* 6,000. Door meerdere vereenvoudiging van den arbeid zal deze besparing in vervolg van tijd grooter zijn.

IIde *afdeeling.*

De collegien der Gedeputeerde Staten in de verschillende provincien schijnen in talrijkheid van personeel te kunnen worden verminderd, en de districts-commissarissen in Noord-Brabant, Gelderland, Limburg, en althans gedeeltelijk in Zeeland, te kunnen worden gemist. Daardoor zullen worden uitgespaard:

1.° In Noord-Brabant, *a*, de tractementen van twee leden van Gedeputeerde Staten *f* 3,000; *b*, de kosten van het intermediair bestuur tusschen het provinciaal bestuur en de gemeentebesturen *f* 8,000.

2.° In Gelderland, *a*, twee leden der Gedeputeerde Staten *f* 3,000; *b*, intermediair bestuur *f* 9,550.

3.° In Zuid-Holland, twee leden der Gedeputeerde Staten *f* 4,000.

4.° In Noord-Holland, twee leden van Gedeputeerde Staten *f* 4,000.

5.° In Zeeland, *a*, een lid van Gedeputeerde Staten *f* 1,500; *b*, ten minste een van de districts-commissarissen, zoo niet meerdere *f* 1,600.

6.° In Utrecht, een lid van Gedeput. Staten *f* 1,500.

7.° In Friesland, twee leden van Gedep. Staten *f* 3,000.

8.° ~~In Overijssel, twee leden van Gedep. Staten *f* 3,000.~~

9.° In Groningen, een lid van Gedeput. Staten *f* 1,500.

10.° In Drenthe, een lid van Gedeputeerde Staten *f* 1,500.

11.° In Limburg, *a*, een lid van Gedeput. Staten *f* 1,500; *b*, intermediair bestuur *f* 5,980.

IIIde *afdeeling.*

1.° Bij het Departement ligt eene nieuwe organisatie van de dienst van den waterstaat in gereedheid, door welker invoering zullen kunnen worden uitgespaard aan tractementen *f* 17,000.

2.° Door abonnement der reiskosten zal een gedeelte der *f* 40,000, daarvoor uitgetrokken, kunnen worden bespaard, welke som hier echter wordt gebragt voor *memorie.*

3.° De commissie ter uitroeijing van het konijn kan worden ontbonden en bespaard de post voor reis- en verblijfkosten, uitgetrokken op *f* 787.

IVde *afdeeling.*

1.° De beide inspecteuren der Latijnsche scholen kunnen tegenwoordig worden gemist, immers zoo lang het staatsexamen tot toelating der studenten aan de hoogescholen zal worden behouden, *f* 6400.

2.° Op de kosten der hoogescholen zal, het zij door vernietiging van eene derzelve, het zij door verdeeling der faculteiten onder dezelve, het zij door verandering van inrigting, kunnen worden uitgespaard *f*. 70,000.

3.° De toelagen aan schoolonderwijzers-gezelschappen, *f*. 4000.

Vde *afdeeling.*

1.° Op de opheffing van het Koninklijk Nederlandsch Instituut is meermalen aangedrongen. Die opheffing komt niet wenschelijk voor, aangezien het Gouvernement meermalen eenig nut trekt van de voorlichting van dat geleerde ligchaam. Het schijnt daarom raadzaam het subsidie, tot nog toe aan hetzelve verleend, ten bedrage van *f* 11,000, te verminderen met *f* 6000.

2.° De Koninklijke Akademie te Delft staat tegenwoordig slechts voor memorie op de begrooting voor Binnenlandsche Zaken uitgetrokken. Dat zal in het vervolg niet meer kunnen plaats hebben, maar alles wat aan die Akademie wordt te koste gelegd op die begrooting moeten worden uitgetrokken.

Daaruit zal het dan blijken, dat het bedrag van die kosten niet geëvenredigd is aan de vruchten, die daarvan worden ingeoogst.

Wanneer men de ondervinding raadpleegt, daaruit opmaakt, dat er voortaan slechts schaars gelegenheid zal bestaan, om kweekelingen van die school onder de ambtenaren van den waterstaat op te nemen, en daarbij vooruitziet, dat het waarschijnlijk moeijelijk zal zijn vol te houden, dat alleen kweekelingen van deze school in administrative betrekkingen in de Oostindische bezittingen zullen mogen worden geplaatst, dan zal men spoedig tot de overtuiging geraken, dat deze akademie niet zal kunnen blijven bestaan. Het blijft niettemin wenschelijk, dat er eene wel ingerigte school besta, op welke bekwame ingenieurs, bouwmeesters enz. kunnen worden gevormd. De jeugdige leeftijd der kweekelingen van die school maakt het raadzaam, hen onder een voortdurend toezigt te plaatsen. En deze denkbeelden geven aanleiding om het raadzaam te achten, dat deze akademie met die van Breda vereenigd en derwaarts overgebragt worde. Wanneer het leger van den Staat in sterkte mogt worden verminderd, en daardoor ook het aantal te vervullen officiersplaatsen zal inkrimpen, zal ook die militaire akademie, zoo kostbaar als zij nu is ingerigt, niet wel kunnen blijven bestaan. Aan eene school tot het opleiden van bekwame officieren is niettemin onwedersprekelijke behoefte. Om nu beide deze akademien voor ondergang te bewaren en de kosten van beiden zeer aanmerkelijk te verminderen, komt het ons raadzaam voor, beide te vereenigen, en de inrigting zoo eenvoudig en onkostbaar mogelijk te maken.

Ter vermeerdering van de besparing, die daaruit zou voortvloeijen, zouden sommigen van ons het wenschelijk geacht hebben, ook het instituut voor de marine van Medemblik naar Breda over te brengen, waardoor tevens zou worden regt gedaan op de klagten, die meermalen worden aangeheven, over het ongezonde van het verblijf te Medemblik, en den nadeeligen invloed, dien dat uitoefent op de ligchamelijke ontwikkeling der adelborsten en op het onderwijs. Anderen, waaronder de Minister van Marine, zijn evenwel van oordeel, dat het onderwijs en de opleiding der adelborsten daardoor te veel zouden lijden, en kunnen om die reden in deze laatstgenoemde vereeniging niet toestemmen, gelijk hierna, bij het achtste hoofdstuk nader zal worden ontwikkeld.

3.° Voor premien ter betaling van verschuldigde octrooiregten, en voor belooningen tot aanmoediging van kunst en volksvlijt, en van daartoe strekkend onderwijs, alle welke posten wij zouden meenen te kunnen vervallen, stellen wij eene vermindering voor der daarvoor uitgetrokken som, ten bedrage van *f* 5,000.

IX*de afdeeling.*

1°, de tractementen, bureau-kosten en belooningen der ambtenaren van de Opperhoutvesterij kunnen worden bespaard ten bedrage van *f* 52,100; 2°, terwijl de reiskosten en verblijfkosten van diezelfde ambtenaren kunnen vervallen ten bedrage van *f* 4,000, te zamen *f* 237,917.

Wij zijn namelijk van oordeel, dat de bemoeijingen dezer Houtvesterij, voor zoo veel het vervolgen der overtredingen betreft, aan den Minister van Justitie zouden kunnen opgedragen worden, en voor zoo veel het uitgeven der actes en het ontvangen en uitgeven van gelden betreft, aan den Minister van Finantien. Op dit hoofdstuk der begrooting zoude door dit een en ander kunnen worden bezuinigd *f* 237,917.

Aangezien echter het vereenigen der werkzaamheden, verbonden aan de Houtvesterij, (door overbrenging van dezelve) met het Departement van Justitie, eenige meerdere uitgaven bij dat departement zullen vereischen, wordt de op dit hoofdstuk te bezuinigen som slechts uitgetrokken voor een bedrag van *f* 200,000.

HOOFDSTUK VI. *Hervormde Eeredienst, enz.*

HOOFDSTUK VII. *Roomsch-Katholijke Eeredienst.*

De VIde en VIIde hoofdstukken der staatsbegrooting, betrekking hebbende tot twee departementen van algemeen bestuur, zijn, naar luid der grondwettige voorschriften, administratief gescheiden, maar de onderwerpen waarover zij handelen komen in doel en strekking, en vooral ook ten aanzien van het staatsbelang, zoozeer overeen, dat wij hebben gemeend onze beschouwingen dienaangaande vereenigd aan Uwe Majesteit te mogen voordragen.

Het zal wel geen betoog behoeven, dat de Staat grootelijks belang heeft bij en bijzonder wordt ondersteund door de ontwikkeling van godsdienstigen zin, verlichting en beschaving zijner ingezetenen, hoedanig dan ook de rigting zij der leer, welke beleden wordt, want alle de gezindheden, welke overeenkomstig de Grondwet zich in Nederland vrijelijk kunnen bewegen, kunnen niets anders dan godsdienstige en zedelijke vorming bedoelen, en leveren daardoor een hechten grondslag op voor de rust en orde en veiligheid van den Staat. Geen Staat kan bestaan, waar godsdienstzin ontbreekt, maar waar godsdienstige beginselen de drijfveren zijn van de handelingen der burgeren, daar vindt de Staat in zich zelven kracht, welke hem voor ondergang duurzaam beveiligt.

Te regt is alzoo in Nederland hooge prijs gesteld op hetgene de godsdienstige belangen van de belijders der onderscheidene godsdienstige gezindheden betrof; te regt vooral werd bij de Grondwet het beginsel opgenomen, dat aan iedere gezindheid voortdurend verzekerd alle de geldelijke bijdragen van wege den Staat, welke door haar in den jare 1815 werden genoten. Wij zeggen dat dit alzoo te *regt* is bepaald geworden, want het was eene schuld, die op den Staat rustte; en die in de geschiedenis van het verledene zijnen grond en oorsprong vond; het was eene verpligting, even heilig als die, welke tusschen den Staat en zijne schuldeischers bestond.

Naast dezen grondwettigen waarborg werd een vooruitzigt op meerdere tegemoetkoming geopend, en ook dit was in het welbegrepen belang van den Staat, omdat, gelijk wij boven aantoonden, de Staat kracht en steun verkrijgt door vermeerdering van godsdienstige kennis, de moeder der zedelijke beschaving.

Er bestaan alzoo voor den Staat tweederlei verpligtingen, de eene omschreven in de 1ste alinea van art. 192 der Grondwet van 1815, eene directe verpligting, waarover geen sprake kan zijn, en daarnaast eene tweede verpligting, door het belang van den Staat zelven en dat zijner ingezetenen voorgeschreven, van aan het uitzigt, in de 2de alinea van datzelfde artikel geopend, eene billijke toepassing te verleenen.

Ten aanzien der eerste verpligting handelt de Staat als eerlijk debiteur; ten aanzien der tweede, met het oog op de omstandigheden, dat is op de behoeften, in verband tot de middelen, waarover hij te beschikken heeft.

Sedert 1815 is aan het geopend uitzigt van art. 192 der Grondwet, 2de alinea, voortdurend toepassing gegeven, en niet zonder reden. Naar mate toch van de vermeerdering der bevolking, werd de behoefte grooter, en die behoefte aan beschaving, door godsdienstige kennis en ontwikkeling te verkrijgen, werd dieper gevoeld. Maar, ofschoon nu de Staat aanzienlijk heeft bijgedragen, en steeds toenemend is blijven bijdragen, voor hetgene de godsdienstige belangen der ingezetenen vorderden, hij deed dit niet ten nadeele van zichzelven, omdat in die toenemende uitgaven de bewijzen liggen opgesloten van toenemende bevolking, maar ook van toenemende belangstelling.

En zouden dan niet daar te boven de materiële welvaart des Lands worden bevorderd door het verstandig gebruik dezer alzoo uitbetaalde gelden? Is niet het oprijzen van nieuwe dorpen en het vestigen van geheele volkplantingen in schier onbewoonde streken, onafscheidbaar verbonden aan het stichten van kerken en het aanstellen van leeraars? Getuige hiervan de Dedemsvaart in Overijssel, onderscheiden dorpen in Drenthe, andere in Groningen, sommige in Friesland, om van andere provincien niet te spreken; alle welke vestigingen door meerdere staan gevolgd te worden, die door vruchtbaarmaking van woeste gronden, of ook door andere ondernemingen, de schatkist van den Staat tot geen gering voordeel zullen verstrekken, en tienvoudig teruggeven, hetgeen de Staat te hunnen behoeve besteedt.

De behoefte alzoo is toenemend, en in dezelfde evenredigheid van die toeneming vermeerdert ook het stoffelijk en zedelijk welzijn van den Staat. Men zoude alzoo die toenemende behoefte moeten toejuichen; men zoude dankbaar meerdere gelden behooren af te zonderen tot herstel van oude en aanbouw van nieuwe kerken, omdat men door die aanwending medewerkt tot meerderen bloei van den Staat; maar toch, en wij betreuren het, de omstandigheden des Vaderlands gedoogen die meerdere uitgaven voor het tegenwoordige niet, en vermetel zoude het zijn, die te vragen. Wij zullen ons tevreden moeten stellen met het behoud der thans besteed wordende sommen, zonder aan eenige uitbreiding te kunnen denken.

Overeenkomstig deze vooruitgezette beginselen, zijn wij eerbiedig van oordeel, dat behooren te worden behouden alle de sommen, op deze beide hoofdstukken der begrooting voorkomende, welke daarop thans staan uitgetrokken, met uitzondering alleen van de posten, voorkomende op hoofdstuk VI, 2de afdeeling, artikel 18, wegens onderstandgelden tot opbouw of herstel van kerken en pastorijen, ten bedrage van *f* 33,445. 34½, en op hoofdstuk VII, 5de afdeeling, 2de artikel, wegens onderstandgelden, ten behoeve van kerkelijke gemeenten en kerkfabrijken, ten bedrage van *f* 39,000, voor zoover niet kan worden aangetoond, dat daarop voor het geheel of voor een gedeelte wettige regten bestaan, onder voorbehoud nogtans, om in enkele bepaalde gevallen van buitengewonen aard, bij de aanbieding van het jaarlijksch budget, hieromtrent speciale voordragten te doen.

Wij kunnen bij de noodzakelijkheid der inkrimping van 's Rijks uitgaven, ter verdediging van de weglating dezer beide sommen, zoo als zij tot dusver zonder bepaalde aanwijzing op de staatsbegrooting voorkwamen, bijbrengen, de niet bestaande grondwettige verpligting der Regering, om in die behoeften te voorzien, terwijl nog daarenboven deze sommen te gering zijn te achten, om aan alle billijke aanvragen te kunnen voldoen, waardoor de te verstrekken subsidien den aard van gunstbewijzen verkrijgen. Wij gelooven bovendien, dat deze bijdragen in den regel zullen kunnen worden gemist, want wij durven vertrouwen, dat de godsdienstzin onzer landgenooten hen zal aansporen tot ruime vrijwillige bijdragen, daar, waar het geldt hunne hoogere belangen, en de vervulling van heilige pligten.

HOOFDSTUK VIII. *Marine.*

Ofschoon op het VIIIste hoofdstuk, *Marine*, geene dadelijk werkende bezuiniging kan gevonden worden, vooral bij de thans hoog opgevoerde activiteit en meer talrijke zeemagt in Oostindië, tot welker vermindering het voor alsnog niet raadzaam zoude zijn over te gaan, is de inrigting van dat hoofdstuk echter voor vereenvoudiging vatbaar, waaruit later aanmerkelijke bezuiniging zal voortvloeijen, ter zoo noodige vermeerdering der active zeemagt.

Om hiertoe te geraken, meenen wij aan Uwe Majesteit te moeten voordragen, het tot nu toe aangekleefde stelsel van behoud van alle Rijks-werven of maritime etablissementen te verlaten en tot de suppressie van ééne der groote werven van scheepsbouw over te gaan.

Vroeger werd van wege de Regering het systema van behoud daarvan verdedigd, op grond van het eenmaal bestaan van die *kostbare* inrigtingen, en het vooruitzigt van eene mogelijke weder-uitbreiding van 's Rijks zeemagt; maar in de tegenwoordige omstandigheden vermeent men geen middel ongebruikt te mogen laten wat tot vereenvoudiging kan leiden.

Om dus in de eerste plaats te gewagen van vereenvoudiging, waaruit van lieverlede aanmerkelijke bezuiniging moet ontstaan, hebben wij de eer aan Uwe Majesteit voor te stellen: 1°, de algeheele opheffing van 's Rijks werf te Rotterdam, met den daarbij behoorenden stoomzaagmolen; 2°, even als in 1843 de Rijks-lijnbaan te Rotterdam verplaatst en aan die van Amsterdam is toegevoegd, nu ook het magazijn van levensmiddelen te Delfshaven te vereenigen met dat te Amsterdam gevestigd, waartoe de localiteit aldaar genoegzame ruimte aanbiedt; 3°, overbrenging van het depôt van het korps mariniers naar een der aan zee gelegene etablissementen, Vlissingen of Willemsoord, waardoor het geheele etablissement Rotterdam zal vervallen, en waarvan het gevolg zal kunnen zijn, dat er eene besparing op de kosten van het korps mariniers zal kunnen verkregen worden, welke tot een punt van gezet onderzoek is gemaakt.

Tegen de vereeniging van het instituut voor de marine te Medemblik met dat van Breda zijn groote bezwaren

in het midden gebragt, zoo als reeds bij de behandeling van het Vde hoofdstuk onder de aandacht van Uwe Majesteit gebragt is; het geheel eigendommelijke eener opleiding tot de zeedienst was daar de grondslag van, en ofschoon de ongezondheid van Medemblik in sommige jaren niet te ontkennen is, moet men echter doen opmerken, dat de Minister van Marine dit als zeer overdreven beschouwt; intusschen zal deze zaak nader onder de aandacht van Uwe Majesteit worden gebragt, na vooraf naauwkeurig onderzocht te zijn.

Eerstvermelde maatregelen zullen wel in den aanvang geene vermindering van uitgaven ten gevolge hebben, daar het overbrengen van al den voorraad naar andere etablissementen met vrij belangrijke kosten gepaard zal gaan, zoo als ook de overbrenging van een gedeelte van het werkend personeel van scheepstimmer- en andere ambachtslieden naar Amsterdam, en van de ketelmakerij en inrigting tot herstel van stoomwerktuigen naar Willemsoord; maar dadelijk na de suppressie van Rotterdam zal er eene bezuiniging zijn daargesteld, die later — naarmate het op wachtgeld te stellen ambtelijk personeel en dat van bewaking en bewaring bij vacature weer zal worden geëmploijeerd, of door versterf zal ophouden ten laste van 's Rijks geldmiddelen te zijn — eene economie zal medebrengen, waarvan men het cijfer nog niet juist bepalen kan, doch dat zeker al spoedig, na de geheele suppressie van die werf, meer dan eene ton gouds zal bedragen.

Bij de groote vermindering, reeds bij het indienen der begrooting van 1844—1845 in de kosten der administratie daargesteld, is het onmogelijk al dadelijk verder daarop eenigzins belangrijk te bezuinigen, ofschoon toch nog sommige posten daarvoor vatbaar zijn, die niet over het hoofd zullen worden gezien.

Het benoemen eener commissie om alle vereenvoudiging in den gang van het beheer te brengen; een zeer spaarzaam gebruik der materialen van scheepsbouw en uitrusting; weglating van alle verfraaijingen die gemist kunnen worden, in één woord, bezuinigingen, waar die mogelijk zijn, worden Uwe Majesteit eerbiedig voorgesteld, en zoo die niet al dadelijk zigtbaar zullen zijn, moet dit worden toegeschreven aan het grooter getal in dienst zijnde zeelieden en oorlogschepen, dan waarop bij het opmaken der begrooting van 1848—1849 gerekend was, en die, grootendeels buiten 's Lands zijnde, nog zoo spoedig niet op het bepaalde cijfer kunnen worden teruggebragt, waardoor de bekostiging daarvan vooreerst door besparing op andere posten zal moeten gevonden worden, wil men niet dadelijk weer in suppletoire begrootingen vervallen.

Eindelijk wordt aan Uwe Majesteit voorgesteld, om de jaarlijksche opbrengst van het loodswezen, met behoud van het daarvoor ingeschreven kapitaal en na aftrek van de daarvoor jaarlijks gedaan wordende uitgaven, dienstbaar te maken tot stijving van 's Lands kas; doch kan van het bedrag niet wel eene raming worden gemaakt, daar dit afhankelijk is van omstandigheden, die in de laatste tijden niet gunstig zijn geweest.

Nadat de bovenvermelde vereenvoudigingen zullen zijn ingevoerd, zal er geene vermindering van uitgaven meer te verkrijgen zijn, dan door vermindering der active zeemagt, hetwelk afhankelijk moet blijven van den staatkundigen toestand en van dien onzer uitgebreide kolonien en bezittingen in andere werelddeelen.

HOOFDSTUK IX A EN B. *Finantien.*

Het hoofdstuk IX. *A. Renten der Nationale schuld*, is niet wel voor bezuiniging door vereenvoudiging vatbaar te achten.

Voor finantiele operatien, ten doel hebbende om door conversie van schuld den rentelast te verminderen, schijnt het tegenwoordig tijdperk minder geschikt te achten.

Hoofdstuk IX. *B.* De tegenwoordige organisatie van het bestuur der belastingen biedt naar ons oordeel gelegenheid aan tot vereenvoudiging van beheer. Zij is in 1844 ingevoerd, met het doel om van lieverlede de toen bestaande, hoogst omslagtige en kostbare provinciale administratie te vervangen door eenvoudige provinciale directien. Doch vermits al de provincien destijds, voor het beheer der directe belastingen, in- en uitgaande regten en accijnsen, verdeeld waren in arrondissementen, aan het hoofd waarvan inspecteurs waren geplaatst, en er dus tusschen de hoofdadministratie in de provincien en de controleurs in de divisien nog hoofdambtenaren gesteld waren, zoo werden, bij het vervallen van dien tusschenrang, de controleurs in eens in eenen kring geplaatst, waarin zij meer zelfstandig werkzaam moesten zijn.

Men achtte het destijds ondoelmatig, in eens door het geheele Rijk het toezigt over de contrôles enkel provinciaal te maken; bij wijze van overgang stelde men arrondissements-directien voor de directe belastingen, in- en uitgaande regten en accijnsen in, 24 in getal, die regtstreeks met het Departement van Finantien in betrekking stonden.

Van lieverlede zijn er reeds onderscheidene dier directien bijeengevoegd, zoodat nu reeds in vijf provincien slechts één directeur meer aanwezig is, en het geheele getal op 21 is teruggebragt.

Op soortgelijke wijze is ook het beheer der registratie geregeld geworden.

Op dien weg voortgaande, zoude men thans nog eene schrede voorwaarts kunnen doen tot vereenvoudiging.

Wat overigens in het beheer van het departement van Finantien bezuinigd kan worden, moet verkregen worden door een aantal vereenvoudigingen in alle onderdeelen van het bestuur. Voor ver het grootste gedeelte, dalen deze in bijzonderheden van meer ondergeschikt belang af, weshalve die niet alle hier opgegeven kunnen worden; afschaffing van overbodige ambten is bijna het eenige middel dat men aanwenden kan.

Meer bijzondere vermelding vereischt alleen het collegie van raden en generaalmeesteren der munt, welks behoud wij niet noodzakelijk achten. Met de opheffing van dat collegie zou men tevens de administratie van den waarborg der gouden en zilveren werken kunnen vereenvoudigen.

De bezuiniging, welke op bovenstaande wijze op dit hoofdstuk der begrooting kan worden verkregen, kan op eene som van *f* 120,000 worden geschat.

Mogt echter later een gewijzigd belastingstelsel ingevoerd worden, dan zal hierdoor voorzeker in ruime mate door vermindering van ambtelijk personeel en nog meerdere vereenvoudiging in de administratie krachtdadig tot besparing van uitgaven kunnen worden medegewerkt.

HOOFDSTUK X. *Oorlog.*

Het is ons aangenaam, Sire, bij de behandeling van dit departement al dadelijk te kunnen opmerken, dat de gelden, bij suppletoire begrootingen aan hetzelve toegestaan, niet alle zijn gebruikt geworden, maar dat eene som van omstreeks *f* 425,000 daarvan waarschijnlijk ongebruikt zal blijven.

Indien vrede en rust voor Nederland bewaard blijven, zal er niet alleen over 1849 van geene suppletoire begrootingen sprake zijn, maar stellen wij ons voor, eene aanzienlijke vermindering van het cijfer, voor het departement van Oorlog toegestaan, reeds in dat jaar te zullen kunnen verkrijgen.

Die vermindering zal de vrucht wezen der bezuinigingen, welke Uwe Majesteit mede heeft verlangd, dat op dit gedeelte van de algemeene dienst des Rijks voor nu en het vervolg zullen worden ingevoerd.

Met dit doel zal het departement van Oorlog zelf niet alleen eene *reorganisatie* ondergaan, maar al dadelijk door het opheffen der onderscheiden *afdeelingen* bij het departement eene vereenvoudigde en daardoor minder kostbare inrigting bekomen.

Andere suppressien zullen bij hetzelve gelijktijdig of achtervolgens plaats hebben, in verband met de reductien waaraan het leger onderworpen wordt.

Die verminderingen rusten op een stelsel van verdediging, hetwelk algemeen in zamenstemming geacht wordt met de middelen, waarover wij kunnen beschikken.

Het zal onnoodig zijn, hier in eenige beschouwing te treden over de eventualiteiten, waarin, of de wijze, waarop wij zouden kunnen worden aangevallen; evenmin hoe wij ons dan, op de krachtigste wijze, zouden verdedigen, maar zeker is het, dat ons Rijk vatbaar is voor eene geconcentreerde defensie.

Onze *hoofdverdediging* toch bestaat in de centrale positie der Hollandsche linie, die zich uitstrekt van de Zuiderzee tot aan de Biesbosch, de daarachter gelegen Amsterdamsche linie en de positie van den Helder. De daarvoor gelegene Grebbelinie, waarvan de hoofd-accessen Amersfoort, de Klomp en de Grebbepost zullen worden opgemaakt, dient tot het opnemen onzer troepen, wanneer die van de Veluwe of van Noord-Brabant en uit het geretrancheerde kamp van 's Hertogenbosch komen.

De verdere verdediging bestaat uit de vestingen en sterkten in Zeeland en Noord-Brabant en de vesting Nijmegen tot dekking van die provincien en van Holland van die zijde, tot dekking onzer rivieren en voor den overtogt over dezelve. In Limburg de vestingen Maastricht en Venlo. Eindelijk de vestingen en sterkten van het oostelijk frontier.

Het spreekt van zelf, dat, hoe lang ons leger zich in het open veld zal trachten staande te houden, het echter altijd de kracht van die geconcentreerde defensie in het oog zal moeten houden, en, eenmaal daarheen teruggedrongen, zich niet overal in geringe deelen zal kunnen of mogen versnipperen; maar, is zulks waar, dan is ook het aantal van vestingen en sterkten te groot, althans niet aan onze middelen evenredig, welke daarvoor niet noodeloos mogen worden uitgeput.

Uit dien hoofde wordt dan ook al dadelijk aan Uwe Majesteit voorgedragen het slechten, en ten bate der schatkist verkoopen van alle vestingwerken aan den IJssel, bepaaldelijk van Doesburg, Zutphen en Deventer, met ab- en dependentien; dat voorts zal worden onderzocht, en daarop het oordeel van alle deskundigen, als op een nationaal vraagpunt, zal worden ingeroepen, in hoeverre, in verband tot het straks bedoelde hoofdstelsel van verdediging, andere vestingen zouden kunnen worden geslecht, en meer bepaaldelijk of dit het geval zou mogen zijn met de vestingen op ons oostelijk frontier, vooral Delfzijl en Groningen.

Deze onderscheidene maatregelen of beschikkingen zullen het militair beheer vereenvoudigen, en bezuinigingen te weeg brengen op het onderhoud der fortificatiewerken, de uitrusting der vestingen, en hetgeen daarmede in verband staat, zoodat de *uitgaven van Oorlog* reeds aanvankelijk voor eene aanmerkelijke *vermindering* vatbaar zullen zijn, als: de kosten van het departement, met een tiende of *f* 18,000; de onderscheidene staven, de administratie der armee, de militaire verkenningen, met een tiende of *f* 20,000; het wapen der infanterie, met twee depot-compagnien en verdere vermindering, mede tot een tiende of *f* 400,000; het wapen der cavalerie met een regement, en alzoo in verhouding tot een vijfde of *f* 320,000; het wapen der artillerie met eene compagnie rijdende, eene compagnie veld- en twee compagnien vesting-artillerie, mitsgaders verdere vermindering tot een tiende of *f* 150,000; de staf van het wapen der genie en het bataillon mineurs en sappeurs met een tiende of *f* 30,000; de remonte met een vijfde of *f* 18,000; de militaire academie met een tiende of *f* 6,600; de geneeskundige dienst met een vijftiende of *f* 34,700; het materieel der artillerie (art. 1 en 2 gewoon) met een vijfde of *f* 74,000; het materieel der genie (art. 1 gewoon) met genoegzaam een vierde of *f* 100,000; het materieel der artillerie (buitengewoon) met de helft, of *f* 50,000, en het materieel der genie (buitengewoon) genoegzaam met een zesde, of *f* 47,700; te zamen *f* 1,269,000.

Men mag intusschen niet voorbijzien, dat de som van besparing nog eenigzins hooger zou hebben kunnen zijn, indien er ook niet op diende gelet te worden, dat geene reduktien op personeel kunnen worden verkregen, dan door diezelfde schatkist, welke men wil te gemoet komen, met pensioenen, nonactiviteits-tractementen als anderzins te bezwaren.

Met belangstelling zal men intusschen voorzeker bij deze gelegenheid vernemen, dat Uwe Majesteit er in bewilligt, dat de suppressie van het regement cavalerie, straks vermeld, dienstbaar wordt gemaakt aan de voorgenomen uitbreiding van het corps marechaussée, waardoor aan eene lang gevoelde behoefte zal worden voldaan, en welk corps in dier voege zal worden gevormd, dat hetzelve in vredestijd voor zijne gewone bestemming geschikt, in oorlogstijd voor de dienst te velde zal kunnen worden te zamen getrokken.

Eindelijk zullen mede nog maatregelen worden getroffen, geschikt om ten spoedigste de militaire administratie zoo veel mogelijk te vereenvoudigen, de centralisatie der werkzaamheden bij het departement van oorlog te verminderen en de comptabiliteits-schrifturen te beperken, zonder dat dit aan de uitoefening eener goede contrôle schadelijk zij.

Zoodanig zijn de hoogst gewigtige verrigtingen, welke, met opzigt tot de militaire zaken, nu reeds aan Uwe Majesteits goedkeuring worden voorgedragen, en waarbij het groote doel, bezuiniging door vereenvoudiging, op den voorgrond wordt gesteld, in de overtuiging, dat dit doel, eenmaal verkregen, zulks ook aan de militaire instellingen, en aan allen die zich daaraan verbonden hebben, of nader zullen verbinden, meerdere duurzaamheid en stabiliteit zal verschaffen.

HOOFDSTUK XI. *Kolonien.*

Het XIde hoofdstuk der staatsbegrooting, uitgetrokken ter som van *f* 88,695, „Kolonien", is reeds op een zoo laag cijfer gebragt, dat daaromtrent wel geene eenigzins belangrijke bezuinigingen te verwachten zijn, ten minste niet dadelijk aan te wijzen; echter kan er, door vermindering van ambtelijk personeel, nog eenigzins op bezuinigd worden.

Wij vermeenen dit hoofdstuk dus slechts kortelijk te moeten behandelen, doch tevens met een enkel woord onder de aandacht van Uwe Majesteit te moeten brengen, dat, zoo er op het hoofdstuk zelf geene bezuiniging te vinden is, er echter door het Departement van Kolonien zeer belangrijke bezuinigingen kunnen worden en reeds worden daargesteld, die, ofschoon niet op een der hoofdstukken van de staatsbegrooting voorkomende, echter ten voordeele van 's Rijks schatkist zijn, en, uit dat oogpunt beschouwd, niet onopgemerkt moeten blijven, wanneer er van in te voeren bezuinigingen de rede is. Zoo heeft men, door reeds vroeger in overweging genomen en alsnu bepaalde vermindering op de kosten van overbrenging der koloniale producten voor het jaar 1849, bezuinigingen bedongen, die op verscheiden tonnen gouds kunnen worden geschat, en met nog andere voorgestelde besparingen van uitgaven ten voordeele der koloniale remiserekening komende, daardoor eene vermeerdering van het koloniaal batig slot zullen opleveren, dat op de Nederlandsche staatsbegrooting wordt overgebragt en waardoor in het groot nadeel der thans lagere prijzen van de koloniale producten, die hier te Lande worden te gelde gemaakt, ten minste eenigzins zal worden te gemoet gekomen.

Wanneer wij nu, na deze ontwikkeling onzer beschouwingen, de bezuinigingen, door bovenstaande vereenvoudigingen te verkrijgen, te zamen voegen, dan zal de slotsom zijn, dat de vermindering van uitgaven minstens twee millioenen zal kunnen bedragen, welke som, hiervan houden wij ons overtuigd, in het vervolg van tijd voor uitbreiding vatbaar is.

Eene hoogst gewigtige opmerking zij het ons nog vergund ten slotte hierbij te voegen, zij betreft de pensioenen van alle ambtenaren, welke de geldmiddelen van Staat allerbelangrijkst drukken, en waarvoor op ieder hoofdstuk der staatsbegrooting aanzienlijke sommen staan uitgetrokken.

Verre is van ons verwijderd het denkbeeld om te kort te doen aan verkregene regten, maar toch, wij gelooven, dat deze belangrijke aangelegenheid wel het onderwerp eener bepaalde en naauwgezette overweging zal behooren uit te maken, waarbij dan tevens zal moeten worden gegeven het antwoord op de vraag, of niet de wet van den 9 mei 1846 (*Staatsblad* n.° 24) eene herziening behoeft.

Hiermede, Sire! gelooven wij te hebben voldaan aan den last van Uwe Majesteit. Wij hebben naar onze overtuiging getracht aan te wijzen, waar en hoe door vereenvoudiging bezuiniging zoude te verkrijgen zijn, waaraan de Natie zoo groote behoefte heeft.

Niet onmiddellijk, wij herhalen het, zullen alle deze uitkomsten te verkrijgen zijn, maar al dadelijk kunnen ze worden voorbereid.

Onze taak echter is, naar onze meening, thans ten einde gebragt, en mogt Uwe Majesteit zich kunnen vereenigen met de grondslagen door ons voorgesteld, dan is ons bescheiden oordeel, dat een definitief Ministerie door Uwe Majesteit, met het oog op die grondslagen benoemd, al dadelijk tot aanvankelijke uitvoering zou behooren op te treden en het gebouw te voltooijen, waarvan de fundamenten thans aanwezig zijn te achten en waartoe de bouwstoffen voorhanden zijn.

's Gravenhage den 13 *November* 1848.

De tijdelijke Ministers:
van Marine en Kolonien, J. C. RIJK.
van Justitie, D. DONKER CURTIUS.
voor de Zaken der R. K. Eeredienst, LIGHTENVE[illegible]
van Binnenlandsche Zaken, J. M. DE KEMPENA[illegible]
van Buitenlandsche Zaken, BENTINCK.
van Oorlog, VOET.
van Finantien, VAN BOSSE.
voor de Zaken der Hervormde en andere Eeredienstén,
S. VAN HEEMST[illegible]

[*Bij het Verslag zijn nog gevoegd twee bijlagen, [illegible] meldende* 1°, *de bezoldigingen van het personeel der [illegible] zantschappen volgens de begrooting voor* 1849, *en [illegible] bezoldigingen van het personeel der Consulaten volge[illegible] begrooting voor* 1849.]

Wij hebben met belangstelling kennis genomen van [illegible] rapport van den 13 dezer, en kunnen Ons over het [illegible] heel met de strekking daarvan, bij het bestaan der noodzakelijkheid van te bezuinigen, wel vereenigen.

Wij achten het intusschen doeltreffend, zoo om [illegible] aangenomen stelsel van openbaarheid in regeringszaken, als in verband met de mededeeling, welke op den 13 dezes jaars, met Onze voorkennis, in de Vergadering [illegible] de Tweede Kamer der Staten-Generaal is geschied, [illegible] ook dit verslag worde openbaar gemaakt, en wij [illegible] leenen hiertoe bij deze onze magtiging.

's Gravenhage den 16 *November* 1848.

WILLEM.

Aan de tijdelijke Ministers van Marine en Kolonien, van Justitie, voor de Zaken van de Roomsch-[illegible] Eeredienst, van Binnenl. Zaken, van [illegible] Zaken, van Oorlog, van Finantien en voor de Zaken der Hervormde Eeredienst, enz.

Te Rotterdam, bij JAN AR[illegible]